

SLEKT OG DATA

Medlemsblad for DIS-Norge, Slekt og Data

Årgang 24 nr. 2 2013

A close-up photograph of a woman with short grey hair, wearing a red knitted headband with a large orange flower, glasses, and a red and brown striped scarf. She has a surprised or excited expression. The background is a snowy, out-of-focus landscape with evergreen trees.

Tar oldemors historie ut i skolene

DNA for DUMMIES

Hvordan slektsforske i Australia?

Leder

Ut av manesjen

Mange av oss har lett for å gå opp noen stier og så forbli trofast mot disse løypene. Det kjennes så trygt og da har man oversikt og vet hva som fins rundt neste sving. Men det skjer ikke så mye nyskaping ved å holde seg i de gode gamle mønstre.

En avart av dette er at man treffes med likesinnede og trives med det. Det er ikke galt, slett ikke. Det er også trygt og skaper en egen følelse av å høre til. Men det kommer sjelden nye til.

Skal vi få innpass i nye miljø, finne nye venner og kanskje også gjøre noen nye ting, da må vi prøve nye stier og gå andre steder enn der vi alt er kjent.

Siste lørdag i april var jeg med på Samlermessa i Vikingskipet. Der var det utrolig mye rart, porselen, blader, glass, tekstiler, Hondaer og mye mye mer. Der var det også en stand med slektsforskere og enkelte likesinnede som Utvandermuseet. Et spennende tiltak og et eksempel på det jeg oppfatter som å gå ut av egen manesje. Der var det ikke mange som kom og presenterte seg som medlem, nei derimot var det

flere som lurte på om de skulle bli det.

Andre deltar på båtutstillinger eller i pensjonistforeninger. Dette er også eksempler på at man kommer til miljøer der vi ikke kan vente å finne mange medlemmer. Derimot er det et miljø der vi kan selge inn det å være slektsforsker og håpe på at ennå flere biter på.

Programserien «hvem tror du at du er» har fått mange til å lure på om de ikke skal ta fatt med egen anerekke. Er vi så heldige at en ihuga slektsforsker treffer noen slike og kommer i god kontakt med dem, blir resultatet ofte at vi ser noen nye deltakere på neste møte.

Medlemmer må pleies og nye medlemmer må tas vare på, det er viktige oppgaver i enhver organisasjon. Hvis vi fortsetter å jobbe med slektsforskning og viser at det er gøy og at vi trives både med ulike oppgaver og med hverandre, da har vi skapt de beste forutsetninger for å få et godt miljø der også nye finner seg til rette.

Vi må ha som utgangspunkt at vi skal hjelpe hverandre til å gjøre en god jobb. Om det er i arbeidet med å

finne en ny ane eller i arbeidet med å organisere virksomheten spiller egentlig ingen rolle. Det å dele problemer og nøtter har ofte den effekten at løsninger finnes fordi man får sett ting på en annen måte. Også da kommer man seg ut av de oppgatte spor og makter å komme videre.

Når dette leses håper jeg at dere alle nyter en velfortjent hvil i en god og varm sommer.

Torill Johnsen
leder

Foto: Aina Johnsen Rønning

Medlemsblad for DIS-Norge, Slegt og Data. Utkommer med 4 nummer pr år
Abonnement for bibliotek og liknende institusjoner kan tegnes for kr 400,- pr år
Annonser kan tegnes ved henvendelse til Jannicke Isaksen; telefon 41 41 44 40; e-post jannickeisaksen@gmail.com

DIS-Norge
Post/besøksadresse:
Øvre Slottsgate 2B
0157 Oslo
Telefon: 22 42 24 00
Redaktør:
Aina Johnsen Rønning,
slegt-og-data@disnorge.no

Neste nummer sendes ut i midten av oktober 2013. Siste frist for levering av stoff er 9. september 2013
Opplag: 9 500
Produksjon og trykk: 07
Design: Grongstad Grafiske
ISSN 0803-0510
www.disnorge.no

Redaktørens leder

Mai og juni er konfirmasjonsmånedene, mens juni og juli er bryllups-månedene. Konfirmasjon og bryllup er nesten synonymt med slekt, så det er mange av oss som er invitert på «slektstreff» denne sommeren. Man må ikke arrangere store samlinger for å møte familien, man kan også utnytte de små slektstreffene til å utvide slektsforskningen sin. Etter at talene for konfirmannten eller brudeparet er unnagjort, er det ikke ufint å ta opp tråder i egen slektsforskning. Tvert i mot, de fleste er interesserte i egen slekt, og kanskje får du noen historier du ikke kjente til før du tok på deg finstasen.

Som hobby er slektsforskning spesielt, siden det ikke bare handler om deg og ditt. Det handler om vårt – familiens – slektens. Det du gjør på sene kvelder foran din egen datamas-kin angår ikke bare deg, men stort sett alle du er i slekt med. Er de ikke interesserte i dag, kan de godt være det i morgen. Synes de anetrær er kjedelige, så kan det godt hende at de vil le godt av de morsomme slektshistoriene du har klart å finne frem til. Og, er ikke historiene morsomme nok, så kan det hende de synes moteklærne i familiens gamle bilder er det...

Kanskje skulle vi bli flinkere til å gi konfirmannten eller brudeparet en slektsbok i gave. Gjerne med anetrær, historier og bilder. Hva med å tenke skreddersøm? Er konfirmannten en spirende journalist – hva med en slektsbok med avisutklipp fra viktige hendelser i familien? Drømmer konfirmannten om å bli motedesigner – hva med å legge vekt på bildene, miljøet og

klærne fra familiens fotoalbum? Historisk interessant? – Gi en historiebok fra slektens historie. Mye morsommere enn bare å gi penger. Og, brudeparet vil garantert sette pris på en slektsbok som viser hvor deres barn – eller potensielle barn – kommer fra. Det er jo nettopp når man får egne barn, at man begynner å tenke på foreldrenes historie – og på forfedrenes historier.

Sommeren er ikke tiden for å grave seg ned i kirkebøker eller digitalarkivet, men det betyr ikke at månedene trenger å være unyttige slektsforskningsmessig. Bruk familietreffene til å lete etter bilder, historier og tråder. Legg ferien innom en slektsgård eller et arkiv du normalt ikke vil rekke innom. På nyhetsstrømmen min på facebook hadde noen lagt inn følgende beskjed: «You know you're addicted to genealogy when you act like a kid at Disney World when you visit a cemetery». Eller, som far min pleier å si: «Har du en hobby som du er blitt glad i, så trenger du aldri å kjede deg mer...»

God sommer, folkens!

Aina JohnsenRønning
redaktør

Foto: Ida Ottemo

Innhold

Forteller oldemors historie	4
DNA for DUMMIES	10
De som dro til Australia	20
Knallsterkt lag i Trondheim	30
Ny, dansk database	41

Forsiden

Lise Sæther lette blant oldemorens ting, da hun skulle finne en fortelling å ta med seg ut til skoler, institusjoner og bibliotek. De gamle tingene hennes ga liv til en spennende fortelling om fattigdom, arbeid og kjærlighet. De gamle ferdaskrinet rommer så mange spennende historier, at åttendeklassingene i Lier knapt kan styre nysgjerrigheten sin. Vi fikk være flue på veggen, da oldemors historie fikk liv. «Ta frem de gamle tingene og fortell historiene til barnebarna deres. Ungene synes ikke det er kjedelig», lover Sæther som nå drar land og strand rundt med forestillingen.

Lise Sæther reiser rundt og forteller oldemorens historier på skoler, i biblioteker og på institusjoner. Hun har tre versjoner av forestillinger. Overfor barna fokuserer hun på industrialiseringen, mens de voksne får høre om kvinner gjennom hundre år – en markering av stemmerettsjubileet.

Forteller oldemors historie

AV AINA JOHNSEN RØNNING

Lise Sæther fant sin indre forteller gjennom fortellingene som bestefaren fortalte da hun var barn. Nå tar hun oldemoren sin ut på tur til skoler over hele Østlandet.

Hun møtte veggen etter et langt liv som økobonde. Nå reiser hun rundt og gir barn, voksne og eldre sin oldemors fortelling. Vi ble med henne på en forestilling i en 8. klasse i Lier.

At Lise Sæther fant sin indre forteller var helt tilfeldig. Hun havnet på en fortellerfestival, og etter få minutter var hun solgt.

- Det var som å være tilbake på

hoggestabben og høre bestefar fortelle. Alt ble levende igjen. Dette ville jeg lære selv, sier Sæther.

Etter å ha hørt utallige fortellinger, og lært kunsten å formidle på en mest mulig spennende måte, trengte hun sin egen fortelling. Da kom hun på oldemoren sin.

- Hun døde da jeg var 10 år gammel, men jeg husker fremdeles de tingene hun fortalte meg om sin oppvekst. Jeg tok med meg de gamle tingene hennes ut, og viste barn og voksne hvordan hun gjorde vanlige ting, som å vaske gulv eller karre ull. Jeg pleier å si til bestemødrene som kommer, at min historie ikke er det viktigste, og at de selv må vise barna

sine ting og fortelle dem om hvordan det var da de vokste opp. Det vil bringe kulturarven videre, og ungene synes ikke det er kjedelig, sier Sæther engasjert.

Nå er hun inne i den kulturelle skolesekken, og drar rundt og begeistrer både på skoler, institusjoner og på biblioteker. Og publikum sitter mestille når hun forteller om sin egen gårdshistorie.

- Bestefar og jeg, vi snakket og snakket. Og, det vi snakket mest om, var om broren min, som enda ikke var født. Men, det kom han til å bli. For det var helt utenkelig at gården ikke skulle gå videre til odelsgutten. Men, moren min, som hadde ligget i

Oldemoren giftet seg med han som kjørte hestedrosje der hun tjenestegjorde.

Oldemoren fikk fem sølvknapper - ett for hvert år hun hadde tjenestegjort hos den rike familien. Tre av knappene er nå i Lise Sæthers eie, en riktig sølvskatt som hun med ærefrykt viser frem til ungene.

tre døgn på et sykehus før jeg ble født, mente at ett barn var nok. Så, det ble bare ett barn. Men, bestefar fortsatte å fortelle. Og han kunne fortelle. Når han fortalte om elgen, var det en gigantisk elg med stort gevir. Om ikke like stor som kirka, så i alle fall like stort som et kirkespir. Jeg husker hvor utrolig skuffet jeg ble da jeg så en elg for første gang. Den var jo ikke særlig mye større enn en ku, forteller Sæther.

Spennende familiehistorie

Sæther husker faktisk oldemoren sin fra da hun var liten jente på en gård i Hallingdal. Da hun bestemte seg for å fortelle historien hennes, gikk hun rundt på gården og fant frem ting hun husket oldemor fortalte om. En av tingene hun fant var ferdaskrinet hennes, som fulgte henne gjennom et spennende liv. Ferdaskrinet har fått en viktig plass i forestillingen – og skjuler mange av de andre tingene som ungene etter hvert får se.

Hun liker best å vise frem forestillingen til mindre grupper, og det er 22 tenåringer som denne dagen skal få bli med tilbake i tid. De sitter under en meter unna Sæther, og spenningen er til å ta og føle på. Historien de får høre er ikke slektshistorisk riktig, - alle detaljene fra bestemorens oppvekst er

ikke med. Men, Sæther setter sin ære i å gjøre det så tidsriktig som mulig.

Det er særlig oldemorens barndom som fanger tenårene i denne klassen. En oppvekst i fattigdom er langt fra deres egen oppvekst – i eple dalen Lier over hundre år senere.

– I gamle dager var det noe som het vårknipe. Det var på våren, da kyrne, sauene og geitene hadde spist opp alt foret, og de fattige familiene hadde spist opp alt de hadde av poteter, kjøtt og grønnsaker. Det eneste de hadde igjen, var en pose mel. Den laget de velling av, men det ble en grøt med mye vann og lite mel. I vårknipa kunne lærerne høre det skulpe i magene på disse fattigungene, og alle ventet på lyden av bjellene på kyrne på vei opp mot stølen. Da visste man at kyrne fikk gress å ete, slik at de kunne gi melk som ble ost og smør som kunne selges og gi penger i kassa. Ungene ble med til stølen om sommeren, men måtte la skoene stå igjen nede i bygda, for man hadde ikke råd til at ungene slet sko også på sommeren. På kalde dager lette ungene etter varme kuruker de kunne varme tærne sine i, en kort stund før de måtte ut i den kalde bekken og skylle av føttene sine, sa Sæther og viste ungene hvordan flere fattigunger kunne dele på en

varm kuruke. Knappt noen i klasserommet klarte seg gjennom historien uten å grøsse.

Da oldemoren var like gamle som tenåringene i klasserommet, måtte hun ut og gjøre tjeneste. Hun gikk til Christiania, men følte seg heldig, fordi noen andre tok Ferdaskrinet hennes. Dermed kunne hun strikke hele veien, fortalte Sæther, og viste frem sjalet som alle gikk med – i alle fall alle de som ikke hadde råd til kåpe. Sjalet var fattigmannskåpe. Oldemoren likte seg ikke i storbyen, og lengtet tilbake til landsbygda. Hun tjenestegjorde hos en rik familie, og som rike familier flest, brukte de mye hestedrosje. Oldemor ble etter hvert gift med han som kjørte hestedrosja, og gjennom ham ble hun gardskjerring på egen gård.

– Drømmen da, som nå, var drømmen om kjærlighet. Da hun for første gang reiste med ferdaskrinet sitt til den gården hun skulle være frue på, følte hun at hun hadde fått alt hun ønsket seg. Gården var stor og fin, og hun tenkte at hennes barn aldri skulle trenge å gå barbeint på sommeren. Gården hadde åtte kuer, tre hester og høner. Hun følte seg som en prinsesse på et slott. Først når hun kom til gården i Sørumsund, ble det tatt bilde av henne, sa Sæther og viste frem brudebildet.

Heidi Sitara Fjeldvig og Jarle Hannisdal fulgte godt med da redaktøren i Slekt og Data fortalte om arbeidet med bladet.

Fornøyd styre

Slekt og Data var invitert på styremøtet til DIS-Norge i april, for å få innspill til bladet.

Styret var stort sett fornøyd med bladet, og de fleste kunne ikke tenke seg å bytte det ut med en digital PDF. Leder Torill Johnsen er en av få i styret som drømmer om en elektronisk versjon i stedet for dagens papirutgave. Hun ønsker seg også en engelsk versjon av Slekt og Data – til alle de nye, engelskspråklige medlemmene i organisasjonen.

Diskusjonen rundt bladet gikk naturlig nok mye på hvor fagtungt bladet bør være. Mens de nye med-

lemmene ikke vil ha særlig nytte av lange, tunge fagartikler om for eksempel heraldikk, må bladet også ha noe å tilby de mer erfarne slektsforskerne.

– Snevre tema må med, og artikler jeg hopper over kan andre fortelle at de var kjempebegeistret over, sa Jonny Lyngstad.

– Slekt og Data for meg er en kveldslektyre. Jeg koser meg med bladet, men ser at det er potensiale ute i distriktslagene for å få inn mer artikkelstoff. Det er nok mange potensielle artikkelforfattere der ute, sa Morten Thorvaldsen.

Industrialisering

Oldemoren til Lise Sæther pleide å si at alle oppfinnelsene kom i hennes tid, og i slutten av livet hennes landet man til og med på månen. Den viktigste oppfinnelsen mente hun imidlertid var vaskemaskinen, for hun husket hvor slitsomt det hadde vært å vaske klær for hånd. Da hun ble gardsfrue, tok hun med seg noe spennende i ferdaskrinet sitt. Hun hadde spart alle pengene sine og kjøpt en symaskin, og noe sånt hadde de aldri sett i Sør-
rum før. Med seg hadde hun også fem sølvknapper som hun hadde fått av

de hun tjenestegjorde for – en knapp for hvert år hun hadde vært i tjeneste. Knappene sydde hun inn i alle nye bluser hun kjøpte, for så å bruke den i en heklet krage da hun mistet to av knappene.

– Hver gang jeg kom inn på kammeret til oldemor, viste hun meg knappene, og fortalte hvor glad hun var for at hun hadde kommet seg ut av byen, sa Sæther og viste frem knappene til klassen.

Oldemoren sørget for å få innlagt både strøm og vann på gården i Sør-
rum, og gården var ikke til å kjenne

igjen da hun til sist døde, mett av dage. Historien hennes lever imidlertid videre i klasserom, på institusjoner og i biblioteker. Tingene hennes er med for å illustrere fattigdommen, drømmene og etter hvert også rikdommen i livet hennes. Før ungene får dra ut av klasserommet, får de en hjemmelektse av Sæther. Gå hjem og finn noen gamle ting, og spør de eldre i familien hva tingene ble brukt til. Dermed kan også deres oldeforeldres historier leve videre til neste generasjon.

Spente tillitsvalgte

Kristian Hunskaar

80 tillitsvalgte – gamle og nye – møttes på Gardermoen i slutten av april for å bli klokere og flinkere.

Mest spent var nok forsamlingen på søkefunksjonalitetene i det nye Digitalarkivet. Etter å ha gjort noen tusen søk på det gamle digitalarkivet, er det mange som gruer seg til å bli kjent med den nye løsningen. Men, det viste seg at selv Riksarkivets utsendte ikke var klar over hvor god løsningen var blitt.

Den store endringen i første omgang er at man ved hjelp av «google-søket» på siden får mange flere treff enn tidligere. Der man før fikk fem treff, kan man nå få fem hundre treff, men de fem mest aktuelle prioriteres øverst.

Stolpe og stjerne

Ny er også søkemethoden. Man kan bruke de gamle «google»-metodene, som parentes og &, men i utgangspunktet er det bare to kommandoer du trenger å huske. Stolpe og stjerne. Stjernen forteller søkemotoren at du vil lete etter noe som begynner med eller slutter med noe, og stolpen fungerer som «eller». Skriver du inn Chris* | Kris* | *ense | *ence vil du få alle som heter noe som begynner

med Chris/Kris og/eller slutter med ense/ense. Nytt er også at man ikke kan søke på folk som er født mellom 1753-1757 direkte. Man må ta i bruk stjernene, og søke på alle som er født på 1750-tallet ved å søke på 175*.

Selv om det blir uvant for oss «gamle brukere», med ny layout og søkesystem, betyr endringen mye på lang sikt. Man får en helt ny underliggende database, der det transkriberte og det skannede materialet samles.

– den underliggende databasen er felles for transkribert og skanna materiale. Det er dette som leder til at transkribert og skanna materiale blir bedre integrert, eller sagt på en annen måte: Brukerne vil straks kunne se om en skanna kilde er transkribert, og omvendt, og i «Finn kilde» kan man velge hvilken man vil se. Det fører til at kildene blir bedre integrert, og man får treff på både de transkriberte og de skanna kildene samtidig (om man bruker søkefunksjonen «finn kilde»). Det transkriberte materialet får permanente lenker. Man får også nye søkefunksjoner, som at man for eksempel kan søke på kommunekoder (selv i materialet som er eldre enn kommunekodene).

Kommer mye nytt

Viktigst er imidlertid at man jobber

med å legge ut stadig nye kilder. Alt materiale skal etter planen overføres til nye digitalarkivet første juli. Det gamle tas ned en gang i høst/vinter. Når overføringen er gjort, vil man starte med å videreutvikle tjenesten.

FT1870, FT1885 og FT1891 er ikke komplett, i tillegg til FT1910, som ikke er skanna i det hele tatt. Ambisjonen er at man skal kunne gå direkte fra en person i den søkbare utgaven til samme person i den skanna utgaven, men det ligger definitivt et stykke fram i tid å få det til.

Mange av deltakerne hadde allerede brukt det nye digitalarkivet, og var frustrert over at man fikk for mange treff når man søkte normalt. Kristian Hunskaar fra Riksarkivet tok alle innvendingene med seg videre, og prøvde seg frem i søkemotoren. Det viste seg at mulighetene var mange flere enn hva Hunskaar selv var klar over.

– Da har jeg fått i lekse å gå hjem og lese mine egne hjelpesider, spøkte han da man ved hjelp av stolper, stjerner og paranteser hadde funnet alle de 222 Hannisdalene – i ulike stavemåter – som finnes i Norge. Da var til og med Jarle Hannisdal fornøyd...

– Det er fint at Riksarkivet tar imot innspill fra oss på en så god måte, konkluderte Torill Johnsen.

Gullgruve for slektsforskere

Datamaskiner knyttet til en norsk IP-adresse kan fritt søke og lese i flere hundre tusen bøker, aviser og radioopptak. Ikke alt er frigitt, og da må man gå på sitt lokale bibliotek å be om å få materialet som fjernlån, fortalte Kvernberg til nesten 80 tillitsvalgte i DIS-Norge.

Syv år etter at Nasjonalbiblioteket startet med sin digitale bokhylle, er den blitt gull verdt for slektsforskere.

Så langt er 300.000 bøker digitalisert, deriblant flere hundre bygdebøker. På www.bokhylla.no kan man søke på navn og steder, og få opp treff i bygdebøker og annet materiale. I tillegg til bøker har man digitalisert 400.000 aviser, 835 filmer, en million radioopptak, 106.000 bilder og 5600 privatarkivenheter.

Ikke alt dette er tilgjengelig for deg på din datamaskin. Man har for eksempel bare rettigheter til å vise 7500 av de 400.000 avisene. Men, det er som regel mulig å få tak i materialet via ditt lokale bibliotek.

– Særlig avisene er spennende. Her kan man finne folk på uventede steder. Vet du ikke hvor oldefaren din giftet seg? Søk på navnet hans AND bryllup – og du vil kanskje få treff på når og hvor de giftet seg, slik at du kan finne bryllupet i den rette kirkeboka. Dette er en helt ny

inngang for å søke på navn, hendelser og steder, sa Anders Kvernberg, som demonstrerte tjenesten på årets Tillitsmannskonferansen.

Søk på fraktur

Man har også kommet langt i å digitalisere frakturskrift (gotisk skrift), og også her kan man søke i fritekst. Teknologien for tekstgjenkjenning på fraktur er blitt veldig god, noe som er en gavepakke til alle oss som ikke er så drevne i å lese fraktur.

Bokhylla gir deg også mulighet til å definere en bestemt tidsperiode, eller å avgrense søket innenfor bestemte tema. Søkemotoren har samme logikk som google sin, så skriv inn for eksempel «Ole Olsen» subject: bygdebøker. Finner du oldefaren din nevnt i en bygdebok, kan du enkelt legge inn den varige lenken, som du finner nederst på siden, i slektsprogrammet ditt.

Spørsmål om rettigheter

Nasjonalbiblioteket har gjort en enorm jobb med å få klargjort rettighetene til å legge ut dette store

materialet fritt tilgjengelig til din datamaskin. 250.000 opphavsbeskyttede bøker fra 1900-tallet er lagt ut. Disse bøkene kan ikke lastes ned som pdf-er på din maskin, men må leses på skjermen. Man kan heller ikke printe ut eller kopiere teksten i bøkene. Det materialet som ikke lenger er opphavsbeskyttet, kan imidlertid lastes ned som en pdf. Nasjonalbiblioteket skal bevare og tilgjengeliggjøre, og pliktavleveringsloven gjør at man har tatt vare på alt som er gitt ut, også pamfletter, valglistor og medlemsblader. Målet er å digitalisere alt.

– Det vil nok ta mange år. Vi er halvveis når det gjelder å digitalisere bøker, og digitaliserer 200 nye hver dag. Det er tilfeldig hva som digitaliseres, fordi dette gjøres ut fra hvor bøkene er plassert. Savner dere for eksempel en bygdebok, er det bare å ta kontakt med oss, så setter vi den i køen, sa Kvernberg.

Søk studiestøtte!

AV AINA JOHNSEN RØNNING

Omtrent alle aktiviteter dere gjør som varer i minst åtte timer, kan dere søke studiestøtte for.

Det er enkelt å søke studiestøtte, når man først har gjort det en gang. Du går inn på www.studieplaner.no, velger en plan eller legger ut din egen. En enkel måte å gjøre det på, er å ta utgangspunkt i en forhåndsgodkjent plan, gjøre noen tilpasninger og skreddersy den til det kurset du vil lage.

Det er for tiden to forhåndsgodkjente planer som omhandler slektsforskning direkte: Slektsforskning, innføring på 18 timer. Målet med kurset er å gi deltakerne en grunnleggende innføring i slektsforskning. Deltakerne skal få kjennskap til de viktigste metoder og hjelpemidler i slektsforskning, lære å bruke de ressursene som er tilgjengelige på Digitalarkivets og DIS-Norges nettsider og forstå betydningen av kildehenvisninger og kildekritikk.

Det finnes også et forhåndsgodkjent

kurs om transkripsjon av gotisk håndskrift på 36 timer. Målet med dette

kurset er å lære å lese gotisk håndskrift, og lære å transkribere gotisk håndskrift fra noenlunde tydelige håndskrevne dokumenter fra 17- og 18-hundretallet.

Det finnes også to andre forhåndsgodkjente studieplaner som mange DIS-ere kan ha nytte av. Et åtte-timerskurs om: Nettside og sosiale medier for lokallag der deltakerne skal lære å bruke lagets nettside - lærer å bruke sosiale medier for markedsføring av kurs og andre aktiviteter - kontakt med medlemmer. Det finnes også et 20-timers kurs for billedredigering på data, der deltakerne i løpet av kurset: lærer enkel redigering av bilder, får øvelse i å gjøre bildene klare for å distribueres på epost, nettsider og sosiale medier får grunnleggende kunnskap om hva som er god og dårlig bruk av bilder får forståelse av hvordan bilder kan brukes for å få oppmerksomhet om for eksempel

aktivitet i en frivillig organisasjon.

Kjærsti Gangsø i Studieforbundet kultur og tradisjon besøkte Tillitsmannskonferansen i april, i håp om å få inn innspill til flere studieplaner.

– Vi må få opp flere forhåndsgodkjente studieplaner for DIS-Norge. Kravene til å få støtte reduseres stadig vekk. Man kan få støtte til studiesirkel, man må ikke ha en lærer, men man kan søke støtte om å få dekket opp til 4000,- per lærer. Husk å sette på utgiftene, sa Gangsø og samlet inn en rekke forslag fra forsamlingen. Hun poengterte at det er ikke bare distriktslagene som tjener på å sende inn søknad om studiestøtte.

– Om lagene blir flinkere til å sende inn søknader, vil DIS-Norge sentralt også få penger fra potten vår. Dessuten vil fylkeskommunale kroner kunne dryppe på lagene, sa Gangsø.

Søknad om tilskudd

Alle distriktslagene i DIS-Norge kan søke om kurstøtte. Studieforbundet kultur og tradisjon disponerer penger som bevilges til voksenopplæring over statsbudsjettet. For å få kursstøtte må:

- minst tre av deltakerne har 75% frammøte. Alle deltakerne skal stå på frammøtelista,
- deltakerne være over 14 år,

- kurset være på minst åtte timer,
- godkjent studieplan være med i søknaden. Her finner du informasjon om studieplaner.
- kurset være offentlig utlyst.
- kurset registreres hos studieforbundet. Det søkes om kursstøtte ved å fylle ut søknadsskjema. Skjemaet må sendes til studieforbundet før kurset starter.

Når kurset er ferdig må kursrap-

port sendes til studieforbundet. For kurs på våren sendes rapporten innen 1. juli og for høstkurs sendes rapporten innen 15. januar.

For 2012 gjelder følgende satser:

- 85 kroner per time for kurs med lærer
- 20 kroner per time for kurs uten lærer

Heidi Sitara Fjeldvig er haplogruppe H, og DNA-test har gitt henne nye slektsgrener hun ikke ante at hun hadde.

DNA for DUMMIES

AV AINA JOHNSEN RØNNING

Har du vridd deg i håret av Slekt og Datas DNA-artikler det siste året? Her kommer DNA for dummies.

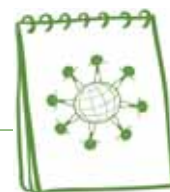
Heidi Sitara Fjeldvig hadde en glimrende DNA-presentasjon på årets tillitsmannskonferanse. Fordi hun selv mente hun ikke hadde så mye kunnskap om DNA i slektsforskningen, klarte hun det kompetansen ikke klarer; nemlig å opplyse de uopplyste.

Det er nemlig en god grunn til at du som slektsforsker skal bry deg om DNA-forskningen. Du kan, med en enkel test, finne ut hvilken gren på menneskets slektstre du tilhører. Omtrent hvert ti tusende år endrer en mutasjon DNA-materialet til menneskene, og dermed oppstår en ny gren på treet, med en unik

DNA-kode. Denne grenen; etterkommerne etter den som fikk denne mutasjonen, kalles en haplogruppe. Ved hjelp av en DNA-test kan man fastslå hvilken haplogruppe du tilhører, og hvor grenen din stammer fra. Man kan også finne andre som har testet seg, og som er dine sannsynlige slektninger.

10 % hadde testet seg

Menn kan teste både sitt y-DNA (fra far), og mitokondrie-DNA (fra mor). I tillegg kan man ta en autosomal test – fra cellekjernen, som sier noe om slektskap til alle dine forfedre, fra foreldre som du har. Kvinner har ikke y-kromosom, og må i så fall teste sin far, onkel eller bror, for å finne slektskap bakover i farsslekten.

– Dette er en metode som kan brukes i tillegg til den vanlige, historiske metoden vi slektsforskere bruker. Testen kan ikke fastsette nøyaktig hvem tippoldefaren din var, men den kan finne ut om folk er i slekt med hverandre, dvs om de har et felles opphav. Testen sier ingenting om helsetilstanden din. Den kan gjøre det, men da må du be om det (og betale ekstra for det), sa Fjeldvig som selv har testet seg i likhet med 8 av de nesten 80 tilhørerne på Tillitsmannskonferansen.

Det er mange forskjellige tester ute på markedet, som gir ulik detaljerings- og sannsynlighetsgrad for å finne slektsskap. Fjeldvig anbefaler at man tar en av de dyreste testene med én gang. Særlig den autosomale testen er morsom å ta, for da får man tilgang til informasjon som kan brukes til å finne andre, potensielle slektninger, alt fra 3-menning og oppover. Testen i seg selv er en anonym spyttprøvetest, men med testen følger et kit-nummer og passord. Med dette kan man logge seg inn på leverandørens nettside, legge in kit-nummer og passordet, og få opp testresultatene. Du kan også legge inn litt mer info om deg selv, slik som f.eks dine tidligste aner i rett linje fra mor eller far (jo lengre bak jo bedre), legge inn etternavn som går igjen i slekten og aller helts laste opp din egen gedcom-fil, og håpe på treff fra andre som sannsynligvis er i slekt med deg. Fjeldvig har fått mange treff, to av dem fra ukjente som antakelig er i nær slekt. En nordmann som er rangert som tre- eller firemenning jobber nå sammen med Fjeldvig – på spreng – for å finne ut hvor den genetiske linken er.

- Vi har funnet mange treff i slektsfilene våre, men ikke opphavet til DNA-treffet, sier Fjeldvig, som ikke gir seg med det første. Hun har også brukt

DNA—teknologien i forhold til andre på DIS-treff, for å få litt hjelp til å finne ut hvor slektstrærne våre treffer hverandre, sa Fjeldvig på konferansen.

Velg riktig test

Ulempen med den nye teknologien, er selvsagt at den koster penger. Man må regne med å bruke ca kr. 900 - for å få testet seg skikkelig. Skal du teste andre slektninger, begynner det å bli skikkelig dyrt. Fjeldvig ser på dette som en dugnad og som en investering i fremtidig slektstgranskning.

– Resultatene er ikke noe særlig verdt, med mindre man har andre å teste seg opp mot. Jo flere som tester seg, jo større blir databanken, og jo større er sannsynligheten for å få treff, understreket Fjeldvig.

Det finnes mange ulike steder å bestille tester av, og her er det om å gjøre å velge riktig test. National Genographic har en test som forteller deg om hvorvidt du har neandertalergener i blodet (Geno 2.0). Morsomt, men kanskje ikke det du var ute etter. FamilytreeDNA har flere norske prosjekter, også et eget vikingprosjekt man kan melde seg inn i. Det er testene til FamilyTreeDNA Fjeldvig har benyttet seg av.

– Dette er veldig moro, og har åpnet for slektsgrener jeg ikke ante at jeg hadde. Det er du som bruker som bestemmer hvilken informasjon som skal vises for andre, men det morsomme er jo å legge igjen e-postadressen sin slik at andre kan ta kontakt med deg, dersom de får treff på DNA-profilen din, sier Fjeldvig begeistret.

Genetisk variasjon

AV SVEIN DAVIDSEN

De fleste som tar en DNA-test gjør det i håp om å finne nye slektninger gjennom nære DNA treff med andre testere. Andre tar en DNA-test for å oppdage sin genetiske opprinnelse, dvs. hvilken haplogruppe / haplotype de tilhører. Noen tar autosomal DNA-tester for medisinske grunner og har ingen spesiell interesse i de genealogiske aspekter av resultatene, men jeg er ganske sikker på at ingen tar en test for å øke innholdet i DNA databasen for genetisk variasjon, men det er hva du har muligheten til å gjøre hvis du bestiller en DNA-test gjennom National Geographics "Genographic Project"(1, 2) – dette selvsagt i tillegg til hva du håper å finne av "genetiske" søskenbarn fra testen.

The Genographic Project

The Genographic Project startet å samle genetiske data i 2005, med hva vi, i dag, vil anse som en veldig enkel test, men nå, med sin nye Geno 2.0-versjon, tester de rundt 150 000 genetiske markører over hele genomet for hver testperson. Blant disse markørene er det til og med noen som vil fortelle oss hvor nært vi er i slekt med Neandertalerne og de nyoppdagete Denisovans!

Hittil har godt over en halv million mennesker meldt seg på Genographic Projectet og DNA testresultatene fra prosjektet vil øke kunnskapen om genetisk variasjon betydelig.

Å kunne kartlegge den genetiske

variasjonen i en befolkning er en fundamental kunnskap som brukes i genetisk antropologi til, for eksempel, å forstå og å forklare de gamle folkevandringene, og det er det uttrykte mål for Genographic Projectet å utvide denne kunnskap. Andre verktøy som brukes av befolkningsforskere er arkeologisk DNA, aDNA, og genetisk drift data, se Slekt & Data, nr. 3 og 4, 2012.

Genetisk variasjon

Genetisk variasjon er definert som forskjellen i den genetiske koden for hver person og er resultatet av kopieringsfeilene, mutasjonene, som kan skje hver gang en celle deler seg. Mennesker deler ca. 99,7% av det humane genomet, men den lille 0,3% forskjellen er en forskjell på over 9.000.000 nukleotider, og selv om bare 5% av denne forskjellen er i gener, gener representerer mindre enn 5% av genomet, er dette fortsatt en potensiell genetisk forskjell mellom to personer på nesten en halv million nukleotider. Denne forskjellen vokser med hver generasjon for det er estimert at hver nyfødd person har gjennomsnittlig 30 nye mutasjoner som hans/hennes foreldre ikke hadde. Vi ser resultatet av denne variasjon daglig i den genetiske variabilitet av menneskene rundt oss med forskjellig hår og øyenfarge, ulik kroppsbygning, forskjellige blodtyper, etc.

Fra kunnskap om den genetiske

variasjonen blant menneskene, pluss hva som er blitt funnet om DNA-mutasjonsendringene, har hele det menneskelige anetre, for kvinner fra mtDNAs "Eva", og for menn fra YDNAs "Adam", til hvor vi er i dag, blitt konstruert med antydende datoer. Et av målene til Genographic Projectet er å oppdatere dette anetreet ved hjelp av alle de nye resultatene Geno 2.0 vil generere.

En annen konklusjon som kan trekkes fra det faktum at mutasjoner stadig skjer er at de eldste folkegruppene er hvor den genetiske variasjon er størst og, i og med at den største genetiske variasjon er funnet i Afrika, det var dette faktum som til slutt ga bevis for at Afrika var vuggen for Homo Sapiens.

En må også huske at det er genetiske variasjoner innenfor en art som driver evolusjonen, for eksempel, da det var store klimaendringer var noen individer litt bedre tilpasset til de nye forholdene enn andre, og litt etter litt, over tid, ble de dominerende, dvs. "survival of the fittest".

Hva som kanskje er overraskende er at den genetiske variasjonen mellom ulike folkegrupper er mindre enn variasjonen innen de ulike gruppene, noe som bekrefter at "under huden er vi alle like".

Autosomal DNA

Mange av dere som har tatt en genealogisk autosomal DNA test har

kanskje undret på hvorfor dere har så mange treff med Orcadians, "orknøyinger", når dere er ganske uvitende om slike familieforhold. Den enkle grunnen er at Luigi Cavalli-Sforza, en av de virkelige store pionerene i studiet om menneskelig migrasjonshistorie, valgte å ta prøver fra Orknøyene, som en av de åtte - ti europeiske befolkninger, for The Human Genome Diversity Project, HGDP. Da noen av testselskapene bruker genetiske data fra HGDP når de rapporterer testresultatene er det naturlig at Orknøyene, som, ikke bare geografisk, men også genetisk, er nærmest til Norge, vil være hvor flertallet av nordmenn får de høyeste treff prosentene.

Prinsipalkomponentanalyse

En av metodene som brukes av befolkningshistorieforskere er å etablere den genetiske avstand mellom forskjellige folkegrupper fra deres genetiske frekvenser, teorien er at opprinnelsen av en gruppe mennesker som har en bestemt genetisk egenskap er hvor den høyeste konsentrasjonen av denne egenskap er funnet i endogene populasjoner i dag. Dess mindre den genetiske avstanden er mellom gruppene, dess nærmere er deres slektskap, akkurat som når du og jeg sammenligner våre enkle DNA testresultater med andre testere.

For å analysere de store mengder av genetiske data fra de forskjellige befolkningsgruppene brukes flere

matematiske verktøy og metoder og spesielt Prinsipalkomponentanalyse, PCA, som gjør det mulig å presentere multi-dimensjonale problemer i to dimensjoner.

Et eksempel på PCA er vist i Figur 1 hvor Cavalli-Sforza brukte denne teknikken i 1993 på genetisk data for blodtypene fra forskjellige europeiske folkegrupper og resultatet foreslår en bølgevandring av folk fra den nære Østen til Vest-Europa med en konsentrasjonsgradient fra sør-øst til nord-vest(3), helt i overenstemmelse med hva tradisjonell arkeologi allerede hadde antydnet. Hva PCA fant var det genetiske spor etter de første jordbrukere som migrerte fra den nære Østen til Europa, og hvordan immigrantene tok over fra de tidligere Mesolittiske jegere og samlere.

Figur 1. PCA dataplot av blodtyper i Europa. (Kopi fra "Genes, peoples, and languages". L. Luca Cavalli-Sforza. The National Academy of Sciences of the USA. 1997)

Siden den opprinnelige artikkelen ble utgitt er det blitt kastet litt tvil over nøyaktigheten av modellen, men diskusjonen og uenigheten har, for det meste, vært angående størrelsen av blandingen (admixture) mellom jegere / samlere og jordbrukere. Inntil flere aDNA resultater er tilgjengelig kan det virkelige tallet bare antydes, men det ser ut til at tallet varierer både over tid og sted, med Skandinavia, hvor jordbruksteknikken kom

relativt sent, gjennomgikk mer en kulturell enn en endemisk jordbruksintroduksjon.

Til nå har de fleste genetiske studier hatt et Vest- og Sentral Europeisk fokus, men når mer og mer skandinavisk genetisk informasjon blir tilgjengelig, e.g. om dagens haplogrupper og haplotyper, data om aDNA og genetisk drift, etc., får vi håpe at Skandinavisk fokuserte studier vil også bli startet. Danmark har allerede startet med en bevilgning på 36 millioner DKK til Universitetet i København, Centre for GeoGenetics, for en studie(4) som, blant annet, vil bruke genetiske data til å finne hvem de første danskene var.

Når vil Norge følge?

Kilder:

1. <https://genographic.nationalgeographic.com/about/>
2. <http://natgeo.no/kw/genographic-project-2>
3. Cavalli-Sforza, Luigi L.; Menozzi, Paolo; Piazza, Alberto (1993), The History and Geography of Human Genes, Princeton University Press,
4. <http://geogenetics.ku.dk/latest-news/genetic-history/>

Liv Skramstad

Digitaliserer fotoplater

DIS i Møre og Romsdal samarbeider med en rekke lokale arkiver og museer. Blant annet har de vært med på å digitalisere fotoplater fra de forskjellige fotografene i Ålesund.

DISere er ikke ukjente med dugnadsarbeid, og i Møre og Romsdal har man kastet seg ut i en rekke samarbeidsprosjekter. Sammen med fylkesfotoarkivet digitaliserte DIS-Ålesund gamle fotoplater. DIS-Kristiansund skannet branntakstprotokoller i samarbeid med Nordmøre Museum. Dette er et spesielt viktig arbeid, siden mange kirkebøker i Kristiansund er blitt ødelagt i kirkebranner. I branntakstprotokollene vil man kunne se hvem som bodde i huset, og hvor mange rom de bodde på.

Vi har en rekke planer i samarbeid med IKA-MR og Nordmøre Museum. Dette vil komme etterhvert

DIS-Molde skanner ulike dokumenter fra Romsdalsmuseet, og DIS-Ålesund registrerer en gravprotokoll fra 1189-1932. Dette er graver som var blitt slettet, og som man nå kan få inn i Gravminnebasen til DIS-Norge.

Det er med andre ord en imponerende innsats som legges ned av DISerne i Møre og Romsdal. Totalt er det ca 560 medlemmer i fylket. Siden lagene ligger så spredt i fylket, er det kun ett møte i året. Et såkalt stormøte der 2-3 fra hvert lag er representert. Det er 11 grupper, der Molde er størst. Alle gruppene har ett møte i måneden. Nå leter man etter kursholdere slik at man kan begynne med kurs rundt i fylket.

– Vi prøver å dra veksler på hverandre. Jeg har som mål og dra til møter i Haram, Giske, Sykkylven og Ørskog/Vestnes og være med på møtene der. Normalt kommer det 10-15 stykker på disse møtene. Det er egentlig greit at det ikke kommer så mange, for det er viktig å ta vare på de som kommer, sier Liv Skramstad som er nestleder i Møre og Romsdal krets, og som har ansvaret for Facebooksidene og twitterkontoen til kretsen.

– Jeg prøver å legge ut nyheter fra avisene og fra andre DIS-lag på Facebook, sier Liv og oppfordrer alle på Facebook til å «like» siden til sitt lokallag.

Nye amerikanere er klare

TV Norge og Monster spiller nå inn episodene som skal komme til høsten.

Henriette Bruusgaard la ut dette instagram-bildet i april. Deltakerne er klare. Bak fra venstre: L Karac Ellestad, Colby Bakke, Raquel Tait, Andy Halverson, Berit Rodsater, Lov Bly. Foran fra venstre: Greg Larsen, Travis Nordgaard, Henriette Bruusgaard, Jorgen Kalsrud, Jeri Steward, Angela Flatland og Eric Hovland.

På facebook skriver Henriette: «Imorgen tidlig går vi igang med opptakene til sesong 4 - SPENNENDE...Amerikanerne er helt supre, og vi gleder oss enormt! Har akkurat spist middag alle sammen, og nå sitter jeg på hotellrommet og snakker engelsk for meg selv. Hehe. Håper alle vil følge med oss til høsten. Gooooood night, everyone;»

Genealogisk app på Island

Islendingene har fått en app som sjekker slektskap, men målgruppen er ikke slektshistorikere.

Appen IslendigaApp holder kontroll over slektskapet på øya. Firmaet som har utviklet appen, har laget den for at ingen islending uforvarende skal gå til sengs med sin egen fetter. På Island er nemlig de fleste i slekt, og selv om islendingene er slektsbevisste, er det ikke alle som har hele slektstreet i holdet når de skal ut på byen.

«Med data fra Islendingabok kan app'en meget hurtigt finde ud af om to personer er beslægtet. Islendingabok er et genealogisk/genetisk projekt, som lister alle islændinges slægtskabsrelationer ca 1200 år tilbage i tiden. Systemet er, at en bruger identificerer sig i app'en, hvorpå anetræet dukker frem.» skriver Charlotte S H Jensen på sin blogg. Hun

har testet ut appen og er imponert.

Selskapet selv sier på sine nettsider at appen, som finnes for android-telefoner, allerede er blitt populær. På Google's app store har en bruker lagt Igjen denne meldingen: "If I would have had this app last year I probably wouldn't have gone home with my cousin." Eller, som selskapet selv sier det: "Bump the app before you bump in bed".

Appen henter informasjonen fra Islendingabok, som har data om 720.000 nålevende og avdøde islendinger. Databasen er fritt tilgjengelig for alle som registrerer seg.

Bli med på kulturminnedagene!

AV AINA JOHNSEN RØNNING, FOTO FRA KULTURVERNFORBUNDET

DIS-lag over hele landet oppfordres til å samarbeide med andre lag og foreninger for å markere årets kulturminnedager.

Temaet for kulturminnedagene i år passer perfekt for DIS-Norge, nemlig: « Historiens kvinner og menn – deltagelse, fellesskap og handling».

I 2013 er det hundre år siden kvinnene fikk allmenn stemmerett. Stemmerettsjubileet har fokus på likestilling, og kulturvernorganisasjonene vil benytte anledningen til å se på hvilke roller kvinner og menn har hatt i sivilsamfunnet. Kulturminnedagene vil også i år gå over flere dager, fra søndag 8. til søndag 15. september.

– Dette er en kjempefin mulighet til å møte potensielle medlemmer og slektsforskere. Mens slektsforskerdagene er for de som allerede er slektsforskere, vil man på kulturminnedagene møte andre som er historiske interessert, noe som gir oss en kjempemulighet for å møte nye mennesker, sier Mette Gunnari i DIS-Norge.

Gunnari oppfordrer alle DIS-lag til å kontakte det lokale historielaget, husflidslaget eller andre kulturvernorganisasjoner i sitt område, for å samarbeide om arrangementer denne uka. Arrangement meldes inn til Kulturminnedagene 2013 i skjemaet: <http://kulturvern.no/arrangementer/?a=add> eller per post

European Heritage Days

Journées européennes
du patrimoine

på post@kulturminnedagen.no. Meld fra så fort som mulig, og få tilsendt nyttig informasjon utover våren og sommeren.

1. juli er fristen for melde inn arrangementet hvis man ønske å få tilsendt gratis arrangementsplakater.

11. august er siste frist for å registrere eller endre arrangementsinformasjon. Det er mulig å endre informasjon om arrangementet helt fram til selve arrangementsdatoen, men endringer gjort etter 20. august blir ikke tatt med i presseutsendelser og annet informasjonsmateriell. Alle endringer blir imidlertid synlige på arrangementsoversikten på nett.

Kulturminnedagene er en del av European

Heritage Days, som markeres hvert år over hele Europa. I Norge markeres dagene med hundrevis av aktiviteter over hele landet. I år skal man fokusere på hvilke kvinner og menn som har bidratt til å skape felles identitet og tilhørighet i lokalsamfunnet. Hvilke virksomheter de har hatt, og hva som preget samfunnet på våre besteforeldres og oldeforeldres tid.

Slektsgransking som valgfag

AV STEINAR INSTEBØ

På Vågsøy har ti elever valgt slektsgransking som valgfag. Da fikk de forsket på noen i lokalsamfunnet, noe som ga mersmak for noen.

Alle elever i 8. klasse får nå tilbud om valgfag. Vågsøy ungdomsskole i Måløy tilbød valgfaget Forskning i Praksis dette skoleåret, og de 10 elevene som meldte seg på, hadde i høst slektsgransking som tema.

Læreplanen sier at opplæringen skal bidra til at elevene får erfaring med vitenskapelige metoder og arbeidsmåter. Mange tema kan komme inn under valgfaget, også slektsgransking. Da må elevene samle inn og bearbeide data, og bli bevisst på bruk av kilder og kildekritikk.

Siden skolen hadde et DIS-medlem i lærerstaben, skulle elevene få prøve seg som slektsgranskere. Oppdraget var at de skulle bruke høsten til å lage en slektsoversikt til:

- En person som er minst 60 år gammel
- Personen (Probanden) skal/bør ikke være en slektning av deg
- Personen bør helst være født og oppvokst i Vågsøy kommune
- Du må skaffe deg informasjon om forfedre/eventuelle etterkommere ved hjelp av muntlige kilder (intervju) og skriftlige kilder (kirkebøker, m.m.)

For å hjelpe dem i gang, fikk de i lekse å ta kontakt med en de kunne

slektsgranske, intervju ham eller henne, og huske å få på plass faktaopplysningene.

Enkel kokebok

For å få utnyttet tiden maksimalt, bestemte man seg for at elevene skulle konsentrere seg om forfedre til personen de skulle arbeide med. I tillegg fikk de presentert Stradonitz' system. Elevene burde selvsagt fått bruke et slektsprogram, men man endte opp med å føre inn opplysningene i et Word-dokument. De lærte seg å lage kildehenvisning ved hjelp av fotnoter, og hvordan bruke internett for å finne opplysninger.

”Kokeboken” for elevene så slik ut: Første fase: <http://www.fylkesarkiv.no/> Her finner du databaser over folk som er født/døpt, har giftet seg, og folk som er død/gravlagt i Sogn og Fjordane (før ca 1920).

Andre fase: <http://arkivverket.no/arkivverket/Digitalarkivet> Her finner du oversikt over folketellinger, og over skannede kirkebøker. Når du har funnet en person i kirkebøkene, må du huske å skrive opp kildehenvisning. (Sett inn - Referanse - Fotnote - OK) Du vil også kunne bruke denne adressen til å søke i folketellingene for 1910, 1900, 1865 og 1801.

Tredje fase: <http://www.disnorge.no/gravminner/> Her finner du oversikt over gravminner i Norge som er registrert (bl.a. Vågsøy kommune).

Elevene lærte seg raskt hvordan de kunne søke seg fram i databasene,

men det ble straks vanskeligere når de skulle begynne å tyde håndskrift av ulike slag og kvalitet.

Utover høsten måtte enkelte elever prøve å finne forfedre som kom fra ulike steder i Sogn og Fjordane, men også utenfor fylket.

”Er det meningen at vi skal jobbe med geografi i valgfagtimene?” Frustrasjonen ble ikke mindre når de fikk vite at dagens kommunegrenser kunne være helt annerledes enn for 100-200 år siden.

De to valgfagtimene hver onsdag var rimelig hektiske – for det var mange som trengte hjelp til å tyde skrift, eller å få råd og tips for å komme videre. Litt hjelp kunne enkelte elever få av bygdeboka for Selje og Vågsøy, men den er fra 1943, og den inneholder kun navn på de som overtok bruket.

Siste timen laget elevene en forside, og trykket opp de enkelte slektheftene. Samtidig svarte elevene på noen spørsmål om opplegget med slektsgransking. Noen elever svarte at det hadde vært lærerikt, mens andre gledet seg til etter jul – for da er bla. matvanene til fisk mulig å studere.

Mye skryt

Shato S. Raoof kom til Norge da hun var ca 1 år. Hun kontaktet naboen, Valborg R. Kvalheim, og spurte om lov til å arbeide med hennes slekt.

– Valborg, hva tenkte du da det kom en ungdom og spurte om å få lov å

10 elever hadde valgfaget «Forskning i praksis» ved Vågsøy ungdomsskole. Bak: Robert, Sander, Mikkel. Midten: Lars, Lars Andreas, Andreas. Foran: Kristine, Emma, Shato. Foto Susanne Hageland

forske på din slekt?

– Jeg ble litt overrasket, så det Shato fikk notert ned første gang var ikke så mye å arbeide ut fra. Etter hvert ble vi flinkere til å strukturere arbeidet.

– Fikk du ofte besøk av henne?

– Ja, hun var her en del ganger. Av og til hadde hun bare et enkelt spørsmål, og andre ganger ble vi sittende en god stund.

– Shato hadde ikke funnet alle tipp-oldeforeldrene dine. Kommer du til å prøve å finne disse selv?

– Jeg får bare få skryte av det arbeidet hun har gjort. Og skikkelig kjekt å få besøk av henne. Men det er vel tvilsomt om jeg kommer til å forske videre, nei. Mannen min har forsket på sin slekt, så en skal aldri si aldri. Vi får se, sier Valborg.

– Shato, hva tenkte du da du fikk oppdraget på skolen?

– Jeg måtte jo tenke litt på hvem jeg kunne spørre. Heldigvis svarte Valborg, naboen min, ja.

– Du fikk vite en del av Valborg, og en del måtte du finne selv. Hvordan føler du at det gikk?

– Noen av forfedrene til Valborg var lærere. De kunne være vanskelig å finne. De ble født et sted og var lærer et helt annet sted. Valborg kom med tips, og så fikk jeg litt hjelp på skolen. Og så er det ikke så lett å vite at Orem er det samme som Orheim, sier

Shanto.

– Valborg fikk slektheftet som du hadde laget. Hva sa hun til det?

– Hun skrøt mye av meg. Og så fikk jeg en flott bukett med roser av henne.

– Shato, dine forfedre kommer fra Kurdistan. Har du tenkt å arbeide med din egen slekt etter dette?

– Jeg vet ikke. Jeg vet litt om min egen slekt, men jeg har ikke tenkt å starte med det nå. Kanskje om noen år. Likevel har det vært OK å jobbe med dette prosjektet i høst.

Skolen håper at elevene har lært

nødvendigheten av systematisk arbeid, og at de må være tålmodig. Håpet er at de om noen år vil være nysgjerrig på sin egen slekt. Kanskje et par av elevene begynner med slektsgransking tidligere enn om de ikke hadde hatt dette prosjektet på skolen. Da vil i alle fall DIS-læreren være fornøyd.

Slektsforskerskolen del 7

De som dro til Australia

AV VIDAR ØVERLIE, ILLUSTRASJONER FRA WIKIPEDIA

Under den store utvandringen fra Norge i siste halvdel av 1800-tallet og begynnelsen av 1900-tallet var Nord-Amerika reisemålet for de aller fleste. Men noen relativt få valgte enda fjernere reisemål som Australia hvor mulighetene for arbeid og jordbruksland også skulle være gode.

Historien

Det var flere europeiske ekspedisjoner til området rundt Australia i perioden 1600 - 1770, men det ble til slutt britene som tok kontrollen over dette enorme landområdet "down under". Britene hadde strevd med å håndtere et stor antall forbrytere på de Britiske øyer og hadde "løst" problemet ved å sende mange av dem til Nord Amerika. Etter at de nordamerikanske stater hadde revet seg løs fra Storbritannia i

1776, ble det slutt for britene å deportere fanger dit. I 1788 begynte derfor britene å sende fanger til Australia og innledet dermed den britiske koloniseringen. Deportasjonene fortsatte fram til 1868 og da hadde ikke mindre enn 162 000 straffanger kommet til landet hvor svært mange også slo seg ned når de ble satt fri.

Blant de deporterte var det også noen få nordmenn som hadde blitt domfelt i Storbritannia. En av dem var kunstmaleren Knut Geelmuyden Bull fra Bergen som var bror av den mer kjente Ole Bull. Under et opphold i London var nøden for kontanter så stor at han ble funnet skyldig i forsøk på falskmyntneri. Han ble i 1845 dømt til 14 års forvisning til Australia. I 1846 ankom han og flere hundre andre deporterte øya Norfolk Island nord for New

Zealand. Året etter gikk turen videre til Hobart, hovedstaden i Tasmania. Der ble han til slutt ble satt fri i 1853, seks år før han hadde sonet hele straffen. Han giftet seg og stiftet familie der og ble boende i Australia til sin død. Knut Geelmuyden Bull fikk stor betydning som pioner innen den australske malerkunsten, og man kjenner til i alt ca. 60 arbeider fra hans hånd. Han er representert i flere sentrale australske museer.

I 1851 ble det funnet store mengder gull i Australia og det ble begynnelsen på et stort gullrush som også hadde et betydelig innslag av nordmenn. Tidligere var det funnet gull i Amerika, men nå var det mange som heller ville prøve å være tidlig ute i Australia og prøve lykken der. En vesentlig del av emigrasjonen til Australia på denne tiden

Vraket av George the Third malt av Knut Geelmuyden Bull

Australsk frimerke med portrett av Henry Lawson

Stor gullklump fra Ballarat, Australia, som måler 7,4 x 4,4 x 2,3 cm

Artikkelforfatter Vidar Øverlie

bestod av norske sjøfolk som enten mønstret av eller rett og slett rømte skipet for å prøve lykken som gullgraver. Det var også nordmenn som forlot gamlelandet for å prøve lykken i Australia og noen hadde tidligere vasket gull i Amerika. Det finnes ingen pålitelig statistikk på hvor mange nordmenn som slo seg ned da svært mange var sjømenn som tok seg inn i landet på ulovlig vis og mange skiftet også identitet. Briter ble på mange måter favorisert og det kunne derfor være fordelaktig å bli tatt for å være brite. Det har vært antydning at det i enkelte perioder kan ha vært opp mot 5000 nordmenn i Australia.

En av de som prøvde lykken som gullgraver var Niels Hartzberg Larsen fra Tromøya ved Arendal. Han rømte skuta sammen med flere venner da han som 21-åring kom til Melbourne i 1853. Niels slo seg ned i Australia og forandret senere navn til Peter Lawson. Han giftet seg og ble far til den meget anerkjente australske forfatteren Henry Lawson. I 1949 ble Henry hedret med et frimerke og i 1966 avbildet på den første australske 10-dollarsedden. Som de fleste andre ble derimot Niels fra Tromøya ikke rik på sin gullgraving og ekteskapet gikk også over styr.

Noen organisert utvandring fra Norge til Australia har ikke funnet

sted på samme måte som til New Zealand og Hawaii hvor det gikk egne skipslaster med emigranter fra Norge. Både i 1872 og 1873 gikk det en skipslast fra Kristiania med totalt ca. 600 norske emigranter til New Zealand. I 1880 seilte det to skipslaster fra Drammen til Hawaii også med total ca. 600 nordmenn. Det nærmeste man kan kalle organisert utvandring fra Norge til Australia skjedde i begynnelsen på 1950-tallet da det norske entreprenørselskapet Ing. F. Selmer utførte store vannkraftutbygginger i Snowy Mountains, sydvest for Canberra, med et mannskap på nesten 500 mann. Mange av disse slo seg ned der.

Slektsforskning

Å finne opplysninger om nordmenn som slo seg ned i Australia kan være krevende. Ofte er det snakk om sjømenn som ulovlig forlot skipet for å søke lykken på land som gullgraver eller å jobbe på de store gårdene. Mange av disse ønsket ikke å gjøre sin opprinnelige identitet kjent og forandret navnet sitt til et mer engelsklydende navn da briter hadde preferanser på flere områder.

Australia består av åtte stater/territorier og opplysninger om fødsel, ekteskap og død er for de fleste statene søkbare på nett som indekser,

Historisk tidslinje

- 1601: De første europeiske (portugisiske) sjøfarere er antatt å ha vært i land i Australia.
- 1642: Nederlenderen Abel Tasman kom til øya Tasmania som første europeer.
- Før 1700: Nederlendere hadde seilt rundt det meste av Australia og visste at det var omgitt av hav.
- 1770: Den britiske sjøfarer James Cook gikk i land på østkysten, litt sør for Sydney, og tok området i besittelse på vegne av den britiske kongen.
- 1788: Britene begynte å sende fanger til Australia. De fleste deporterte ble sendt til New South Wales og Tasmania.
- 1851: Gullrushet startet i Australia og det har vært snakk om at så mange som 5000 norskfødte var med i perioder. En god del av disse hadde tidligere prøvd lykken som gullgravere i California, og mange dro nok også tilbake til Amerika etter kort tid.
- Rundt 1860 skal det ha vært rundt 2500 nordmenn der.
- 1868: Deportasjonene av britiske fanger opphørte.
- Etter 1890 slo relativt få nordmenn seg ned i Australia

Nettsteder

- Fødsel, død og ekteskap
 - Australian Capital Territory http://www.ors.act.gov.au/community/births_deaths_and_marriages
 - New South Wales <http://www.bdm.nsw.gov.au/familyHistory/searchHistoricalRecords.htm>
 - Northern Territory <http://www.nt.gov.au/justice/bdm/index.shtml>
 - Queensland https://www.bdm.qld.gov.au/IndexSearch/mainMenuSubmit.m?main_menu=IndexSearch
 - South Australia <http://www.genealogysa.org.au/resources/online-databases.html>
 - Tasmania http://www.justice.tas.gov.au/bdm/family_history
 - Victoria <http://www.bdm.vic.gov.au/home/family+history/>
 - Western Australia http://www.bdm.dotag.wa.gov.au/_apps/pioneersindex/default.aspx?uid=9125-2873-5779-1388
- National Archives of Australia <http://www.naa.gov.au/>
- Trove <http://trove.nla.gov.au/ndp/del/home>
- Norway Heritage <http://www.norwayheritage.com/>
 - Forum <http://www.norwayheritage.com/snitz/>
- DIS-Norge
 - Genealogiske ressurser, Australia <http://www.disnorge.no/genress/index.php?todo=visKategori&kid=381>
 - Slektsforum, Australia/NZ <http://www.disnorge.no/slektsforum/viewforum.php?f=2282>
- Ancestry.com <http://www.ancestry.com/>
- FamilySearch <https://familysearch.org/>

Kart over Australia.
Illustrasjon:
colobox.com

men man må gå til den enkelt stats nettside for å kunne søke i databasen. Vanligvis må man betale noen dollar for å få tilgang til alle opplysningene som er registrert. En oversikt over disse og andre nettsider omtalt i denne artikkelen er samlet i tabellen over nettsteder.

National Archives of Australia er et sentralt arkiv som har mye informasjon som kan være av interesse for en slektsforsker og noe av dette er også tilgjengelig online. Er man heldig kan man der finne en persons "naturalization record" med både bilde, navnetrekk og en del andre opplysninger.

Gamle aviser kan være en ypperlig kilde til informasjon for en slektsforsker og i Australia finnes det mye materiale som er søkbart på nett. Denne tjenesten heter Trove og drives av National Library of Australia. Her kan man søke i aviser fra 1802 til 1982, men også bøker, bilder og kart er søkbare. Dette nettstedet har mange likheter med vårt digitale Nasjonalbibliotek, men har flere gamle aviser tilgjengelig.

Også DIS-Norge har verktøy for slektsforskning i Australia med oversikt over genealogiske ressurser for dette området og et eget forum for Australia og New Zealand på Slektsforum hvor man kan spørre om hjelp. Under DIS-

Norges nettsider for nybegynnere finnes også "10 enkle tips for å finne slekt i Australia".

Det engelsk språklige nettstedet Norway Heritage har fokus på emigrasjon med oversikt over passasjerlister, skip, bilder og relaterte fora. Her er hovedfokus på emigrasjon til Amerika, men også andre deler av verden er dekket. De har også et forum hvor man kan stille spørsmål og få hjelp fra "superbrukere" med lang erfaring og stor kunnskap. Flere opplysninger om dette nettstedet finnes i Slegt og Data nr. 3, 2012, s. 14.

Skal man drive slektsforskning i Australia kan også de enorme databasene til ancestry.com og FamilySearch være nyttige verktøy for å finne opplysninger. På begge disse nettstedene kan man avgrense søkene til geografiske områder som Australia.

Referanser

- Andresen, Øystein Molstad: Røtter: emigranthistorie i sytten brev: norsk utvandring til Australia og New Zealand gjennom 200 år, Oslo, Ansgar, 1988. Boken er digitalt tilgjengelig i Nasjonalbiblioteket.
- Møller, Arvid: Australia-farere: nordmenn som tok en annen vei, Cappelen, 1986. Boken er digitalt tilgjengelig i Nasjonalbiblioteket.

Min grandtantes poesibok

AV ELLEN MARIE AREFJORD

Telemark het Bratsberg amt den gangen i 1892, da min grandtante Martha reiste fra Porsgrunn til Romedal i Hedemarkens amt. Med seg på reisen hadde hun en vakker poesibog - som nye venner i Hedmark skrev vakre minner i. Boken finnes fortsatt i familien, men hvorfor dro hun dit, for 130 år siden?

Min mor vokste opp i Porsgrunn, og hadde tre ugifte tanter i byen. Søstrene Martha, Elise og Ingeborg. De tre frøkne delte sine liv og bodde sammen i porselensbyen all sin dag.

Da vi ryddet leiligheten til mamma høsten 2011, fordi hun kom på sykehjem, fant vi en poesibok. Som hadde tilhørt tante Martha.

Den pent bevarte gamle minnebogen, med burgunderrød fløyel og beslag, viser at Martha Johannessen fra Porsgrunn hadde venner i Romedal. Men hvorfor dro hun fra Telemark til Hedmark for langt over hundre år siden? Minnene derfra er fra mai, juni, juli og august 1892.

Vi fant også en annen minnebok hos mamma (født 1920), som tilhørte min mormors bror Nicolai Maroni i Kristiansand. Maroni-navnet kommer fra Italia, og betyr kastanjer. Vår italienske herkomst har i særlig grad min søster Bodil slektsgransket seg frem til. Og hun har selv tatt Maroni som mellomnavn, slik at det ikke forsvinner ut av familien når mamma, Fredrikke Maroni Jensen, går bort. Men

altså, min grandtante Martha: kan det tenkes at hun en tid bodde i Romedal? Men hva gjorde hun der? Var hun på ferie? Arbeidet? Gikk på skole?

For 130 år siden var Hedmark et fylke som lå ganske langt unna Telemark.

Lærerinde i Romedal?

Min tremenning Bjørg Kielland kunne bidra med noe om minnebokens eier. For Bjørgs farfar var den ene gifte broren til Martha, min morfar den andre. Og Bjørg hadde hørt at Martha gikk "på en skole oppi landet". Kan det være riktig? Bjørg mente at skolen var tilknyttet, eller lå på, en større gård, der elevene var tett på matvarene de lærte å foredle.

Men: en skole over fire måneder om sommeren? Kan Martha ha vært der lengre, og bare samlet minner en kort stund?

Det hadde jo vært morsomt å finne nøkkelen til at denne porsgrunnsfrøkna "plutselig" ble kjent med så mange fra Romedal. Dessverre har det ikke latt seg gjøre å finne et bilde av Martha Johannessen, som var født 10.februar 1868. Min gamle mor - som tidvis husker gamle dager bedre enn dagen i dag - glimtet til med et innspill da jeg snakket med henne om tanten:

- Martha var utdannet folkeskolelærerinde i Porsgrund, opplyste mamma.

Underviste hun på en folkeskole i Romedal? Kan dette på en eller annen måte passe med sommeren Martha fikk nye minner i boken sin?

Ja, fins det noen som kan hjelpe

med å oppklare mysteriet når de leser navn fra erindringene i en gammel minnebok?

Her er ett, datert 25.6.1892, og signert Olaug Hals, Romedal (med en kjent problemstilling...)

*At vogte sig vilde man godt forstaa
hvis foran vinen kom hovedpinen.*

*Men altid saa kommer den ovenpaa
og hvem kan tenke paa den ved
vinen?*

To til fra Romedal:
*Her i tid og hist i evighed
ét er ene nødigt - kjærlighed.*

Signert Pernille Lund, 2den mai 1892.

Likeledes:
*Det er dog livets beste Gammen
Naar mennesker Smukt lever sammen.*

Det siste skrevet av Oliv Bryhni, 27-7-92.

Petra Arneberg skrev dette i Romedal, 26.8.92.

*Vel er det saare skjønt og godt
at eie stolte Minder
men os til indtægt føres blot
den Ros, som selv vi vinder.*

I Romedal, 22.6.92, skrev B.

Dreyer:
*En kvindes skjønneste pryd er et godt
hjertelag.*

Et etternavn som går igjen i et par digte er Galgum. Johanne Galgum og Karen Galgum. Begge datert i 1892. Her er Johanne Galgums bidrag:
*Saa listelig kvidrer de sangere smaa:
Hør til, hvordan kjærlighed monne
opstaa!*

*Den vokser som egen i aarene lange
den næres ved tanker og sorger og
sange*

Øt vogte sig vilde man godt forstaa
hvis foran vinen kom hovedpinen.
Men altid saa kommer den ovenpaa
og hvem kan tenke paa den ved vinen?

Vel er det saare skjønt og godt
at eie stolte Minder
men os til indtægt føres blot
den Ros, som selv vi vinder.

den spirer saa let, og i den flyktige
stund

fæster den rødder i hjertets grund.

Videre:

Vel født er vel en trøst

men bedre vel opdragen

vel gift er livets lyst

vel død er hele saken.

M. Gjestvang, Romedal 3/8.92.

Til slutt, bare signert "En Romedø-
ling", 18-7-1892.

Eet hjerte som består af to

Er livets lykke, kan du tro.

Eet, det ved Gud jeg give vil

Læg du så smukt det andet til:

Da vil ei lykken tøve.

Vi kan jo sagtens prøve...

Dette var en liten vandring i en
minnebok som altså ikke er fra siste
århundre, men fra hundreåret før der
igjen. Alle digte og minder skrevet
med "fjærpenn", vil jeg tro. Nydelige
håndskrifter. Ikke alle like lett å lese.
Men det som er skrevet har holdt seg
svært godt. Poesiebogen er i seg selv
et vakkert klenodium.

- Vi kjører med det vi har!

Som journalist var jeg i 1976 utsendt
medarbeider fra ukebladet Hjemmet,
for å dekke handicapolympiaden i
Toronto, Canada. Forløperen til Pa-
raolympics.

På forhånd hørte vi rykter om en
nordmann som ville være leder av en
norsk heiagjeng der borte. Hvem han
var? Tore Maagaard - utvandret fra
Romedal.

Tore tok oppdraget på stort alvor.
Han heiet og hyllet den norske trop-
pen, og tok oss med på sightseeing.
Jeg husker spesielt turen til Niagara
Falls. Store greier.

Tore var en likandes fyr, og vi har
trofast holdt kontakten i alle de år.

Men bare én eneste gang siden da
har jeg sett ham på et sjeldent besøk
i gamlelandet. Jeg husker jeg skrev
sang til ham på festen vi hadde for
ham her, og i teksten hadde jeg med
et ekte Tore-uttrykk:

- Vi kjører med det vi har.

Uttrykket bruker jeg det den
dag i dag. Og jeg har - takket være
forunderlige sammentreff - fått sagt
det til ham også. Første gang i 1978,

to år etter Canada. Reportasjetur til
Amerika. Privat var jeg innom min
venn Knut Mølbach, sjømannsprest
i Brooklyn, New York, den gangen.
Mens jeg var hjemme hos familien
Mølbach ringte telefonen. Knut var
opptatt.

- Kan du ikke ta den? spurte sjø-
mannspresten.

- Mølbach, vær så god.

- Hallo, det er Tore Maagaard fra
Toronto!

Wow!! Da kjørte vi på med det vi
hadde, lenge, før Mølbach overtok
røret... (Knut Mølbach hadde tidligere
vært sjømannsprest i Montreal, Ca-
nada, og kjente Tore fra årene der).

En "kusine" fra Canada

Fire år senere sendte Hjemmet meg til
Clifton, Texas. Kong Olav var på be-
søk, og feiring av 200-års dagen for at
den norske utvandringens far, Cleng
Peerson, ble født i Tysvær i Rogaland.
På den staselige datoen 17. mai i året
1782. Han er begravet på kirkegården
i Norge.

Gjennom en kollega i Hjemmet
fikk jeg bo hos noen venner av ham,

Foto Ellen Marie Arefjord

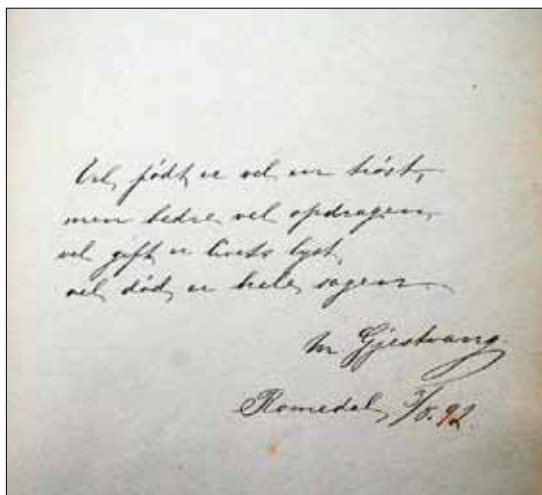

Foto Ellen Marie Arefjord

Foto Ellen Marie Arefjord

Det er døg livets beste
Sammen
Naar mennesker Smukt
lever sammen.

Vel født er vel en trøst
men bedre vel øpdragen
vel gift er livets lyst
vel død er hele saken.

like ved kirken. Vertinnen Ruth var norskamerikaner. Født Bryhni.

Dagen før Kongen kom sa Ruth at "sent i kveld kommer også my cousin from Canada to see the king". Jeg fikk det i farten for meg at cousin tilsvarte kusine på norsk, altså en kvinnelig gjest. Og jeg hadde lagt meg "før kusina kom". Derfor mistet jeg både munn og mæle da jeg neste morgen fant Tore Maagard på kjøkkenet der! Tore, the cousin, fetteren, fra Toronto...hos sin kusine Ruth i bygdesamfunnet Norse, Texas.

Ikke til å tro! Ingen andre har "forfulgt meg" på det amerikanske kontinent som Toronto-Tore fra Romedal.

Fetter Anton på banen

I mange, mange år har Tore og jeg utvekslet hilsener ved juletider. Jeg skriver, han ringer. Og han fikk selv sagt vite om at både han og grandtante Martha ble nevnt i 2012- årboka til historielaget på hjemtraktene hans i Norge.

Tore svarte med å fortelle sin slektsgransker-fetter Anton Tøsti på Vallset om navn i minneboken, og

Anton maillet nyttig informasjon over dammen:

Når det gjelder navn på jenter fra Romedal har jeg funnet ut følgende:

- Pernille Lund Han var fra Lund i Romedal. Hun var søster til Kristoffer Lund på Reinsvold, bestefar til Kjell Martin Lund, født 1947. Pernille var tremenning med vår oldemor Eli.

- Oliv og Gunda Bryhni var søstre og søskenbarn med bestefar Maagaard. Gunda døde rundt 1896 vel 20 år gammel. Oliv var ugift og bodde på Ilseng sammen med sin bror Lars.

- Petra Arneberg var født i 1870 og var fra Arneberg. Hun ble gift med Gudbrand E. Veflingstad og de bodde på Nøttestad i Stange.

Etterkommere:

- Olaug Hals født 1875 var fra Huse i Romedal (tante til Nicolai Hals). Hun ble gift med Albert Kanrad Heidenreich, som var skogforvalter i Hedmark like etter århundreskiftet.

- B. Deyer klarer jeg ikke å identifisere, men Dreyerfamilien eide Harstad i Romedal i sin tid.

- Karen Galgum. Ikke god å iden-

tifisere. Kan være Karen Lang-Ree på Galgum født 1870, tante til Anders Lang-Ree. Karen ble senere gift med en Isak Dahle.

- M. Gjestvang. Kan være Marianne Gjestvang, født 1870 fra Sande. Ugift og tante til Theodor Gjestvang.

Elektronisk svipptur

Med andre ord har den håndskrevne minneboken fra Porsgrunn tatt seg en elektronisk svipptur over Atlanterhavet, og snudd hos den utvandrede nordmannen Tore Maagaard i Canada - før den kom tilbake med nye opplysninger fra Anton Tøsti på Vallset i Hedmark. For så å ende i en utgave av Slegt og Data. Så bra!

Bånd er knyttet. Men det gjenstår å finne ut hvorfor tante Martha i Porsgrunn oppholdt seg i Romedal i 1892, og fikk fine minner fra venner hun møtte der.

Må jeg få lov å sende stafettpinnen videre - til Slegt og Datas detektiver?

Ellen Marie Arefjord, foto Aina Johnsen Rønning

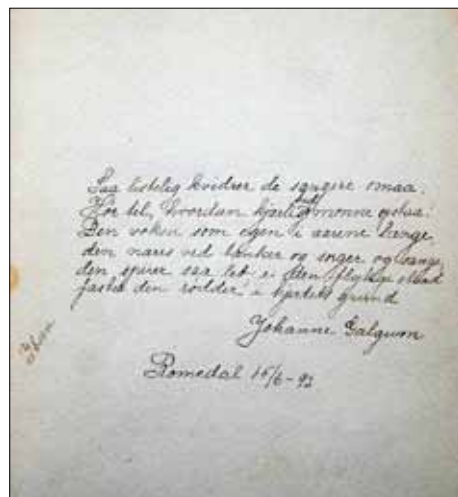

Foto Ellen Marie Arefjord

Magtens besegling. Enevoldsregeringsakterne af 1661 og 1662 underskrevet og beseglet af stænderne i Danmark, Norge, Island og Færøerne

AV AINA JOHNSEN RØNNING

Boka tar utgangspunkt i «Suverenitetsakten» som ga kongen eneveldig (suveren) makt og ble undertegnet under et hyllingsmøte 15. august 1661 i Christiania - av representanter for de norske stendene. Suverenitetsakten blir i dag kalt «Enevoldsarveregjeringsakten» og var blitt undertegnet i Danmark 10. januar 1661. Det var dokumentet som folkets representanter underskrev om at de godtok innføring av enevelde og arvekongedømme. Den norske Suverenitetsakten ble undertegnet av 87 representanter

for førstestanden (de geistlige), 18 representanter for andrestanden (adelsmenn), 46 byborgere og 406 allmuerepresentanter. Norge skilte seg her ut - Danmark hadde ikke med noen bønder, men mange andre: 183 adelige, ikke mindre enn 987 geistlige og 419 borgere. Fra Island er det 109 personer og fra Færøyene 41.

Nylig ble boken «Magtens besegling» gitt ut. Denne gir en fortegnelse over segl og kortbiografier over undertegnerne av Suverenitetsakten.

Hovedinnholdet i boken er en oppstilling av hele 2.297 enkeltpersoner med navn og fotografier av deres segl eller håndtegnede bumerker. Personene er identifisert med navn, hjemsted og til dels med yrker. Seglenes innhold og de håndtegnede merkene er kort beskrevet. De 406 norske bøndene har sannsynligvis svært mange etterkommere i vår tid, så her er det materiale for slektsforskerne. Noen færre kan nok i dag føre linjene

Segl med bumerkefiguren førkja i et oppfliket skjold, hentet fra «Magtens besegling» side 401. Seglet ble satt på dokumentet av Lars Larsen Gollås. Han var bygdelensmann i Nes prestegjeld, Hedmark fogderi.

tilbake til de få adelige, som Ove Bjelke, Georg Reichwein og Tønne Huitfeldt. Men flere av de geistlige og borgerne har en god del etterkommere, bl.a. biskop Henning Stockfleth, prestene Kjeld Stub og Zacharias Skanke, samt borgerne Hermann Garmann i Bergen, Anders Madsen i Tønsberg og Søfren Godtzen i Stavanger.

Skattkiste for heraldikere

For de som er interessert i segl, symboler, våpenskjold, bumerker og lignende, er boken nærmest en ren skattkiste. Vi får her dokumentert og datert bruken av en stor mengde stiliserte figurer, samtidig som vi får navn, hjemsted og yrke på brukerne. Dette materialet utgjør dermed en oppfølger til boken Segltegninger fra hyllingene i Norge 1591 og 1610. Gjennom seglene får vi se hvordan bruken av de forskjellige stiliserte figurene utviklet seg rundt om i vårt land.

Boken har flere innledende, korte kapitler om selve dokumentene, samt om den historiske og juridiske bakgrunnen for innføringen av eneveldet. Det er kapitler også om heraldikk, om persongruppene og om seglene deres. Hans Cappelen har blant annet kommentert de enkelte bondeseglene og til seglene fra borgerne. Audun Lem har bidratt med artikler og kommentarer om adel og geistlige, og Kaare Seeberg Sidselrud har skrevet om identifiseringer, og kommentert borgere og bønder.

Bokens redaktør og forfatter av flere av artiklene, er cand. mag Allan Tønnesen. Han er kjent som bumerkeforsker og bl.a. som redaktør for Heraldisk Tidsskrift (i perioden 1980-1989), som styremedlem i det skandinaviske Heraldisk Selskap (1973-2009), senere som dets formann (1997-2009) og fra 2009

som æresmedlem i selskapet.

Boken er utgitt av Heraldisk Selskab på Syddansk Universitetsforlag. Den er vakkert innbundet, i stort format på 583 sider, og med mengder av illustrasjoner av så vel de enkelte seglene som av alle sidene i originaldokumentene. Boken har også et alfabetisk navneregister over alle personene.

I neste nummer har vi fått tillatelse til å trykke Hans Cappelens artikkel om seglene fra norske bønder.

Hans Cappelen har levert to sentrale artikler i den nye boken om segl fra 1661. I neste nummer trykkes hans artikkel om seglene fra de norske bondene som godtok innføring av enevelde og arvekongedømme i forbindelse med suverenitetsakten.

Fredrik den 3. Illustrasjon: wikipedia.org

Enevolds- arve- regerings- akterne af 1661 og 1662

AV HANS CAPPELEN

Dette er noen flott utstyrte dokumenter som ble satt opp etter en dramatisk omveltning på høsten 1660 i København. Da ble et statskupp gjennomført av unionskongen – Fredrik den 3. - ved hjelp av en gruppe personer rundt ham. De innførte eneveldet som ny styreform. Med dette ble kongens maktstilling gjort helt uavhengig av det gamle riksrådet og av de øvrige delene av folket i Danmark og Norge. Kongen skulle nå «holdes og aktes for det ypperste og høyeste hode her på jorden, over alle menneskelige lover, og .. ingen ...over seg uten Gud alene», som det heter i den såkalte «kongeloven» fra 1665. Denne svulstige formede loven gjaldt helt til Norge frigjorde seg i 1814 og fikk sin egen grunnlov.

Det som ble innført i 1660, var et diktatorisk styresett med kongen som frontfigur. Men ikke bare det: makthaverne greide gjennom årene 1661-1662 til og med å få representanter for folket til å skrive under på at de godtok dette. Også de norske representantene underskrev, uten særlige protester. Det norske dokumentet har en krypende ærbødig

erklæring som sier at representantene «ville være og evig forbli undergitt» den eneveldige kongen i København. Representantenes underskrifter og segl er satt på det som danskene kaller for «enevoldsarveregeringsakterne af 1661 og 1662». Den norske delen av disse dokumentene er oppbevart i det norske riksarkivet, mens resten er i Danmarks riksarkiv.

I Norge ble dokumentet underskrevet i forbindelse med en såkalt «arvehylling» i Christiania den 15. august 1661. Dette var både en høytidelig seremoni og en form for stendermøte eller riksforsamling. Lignende hyllinger fant sted også under de foregående unionskongene, bl.a. i 1591 og 1610. Representantene møtte etter innkalling fra kongemakten. De hadde med seg sine egne signeter for å kunne underskrive og besegele det dokumentet som bekreftet at hyllingen var foretatt.

Norges beste arkiv

AV AINA RØNNING/NINA HANSSEN

Trondheim byarkiv fikk prisen for Årets Arkiv for arkivets innovative satsning på digitale tjenester og dialog med innbyggerne.

Juryen, som blant annet bestod av Gunn Karin Gjuul, leder av Stortingets familie- og kulturkomité, Karen Anderson, professor i arkivfag på Høgskolen i Oslo og Vilde Ronge, leder for Norsk Arkivråd, hadde elleve nominerte til årets pris.

I begrunnelsen til prisen heter det: «Dette arkivet har ansvar for både danning og depot, og begge deler utføres med høy faglig kvalitet. Det er ikke tette skott mellom disse funksjonene. Arkivet er utviklingsorientert, samtidig som det løpende arbeidet utføres på en meget god måte. De har tatt verdiene åpen og modig et skritt lenger. De har overtatt ansvaret for all håndtering av offentlig innsyn for sin virksomhet, og de samarbeider med andre enheter om å vedlikeholde og tilgjengeliggjøre deler av arkivet for saksbehandlere og brukere. Arkivet driver utstrakt formidling, både i arkivdanningsfasen og for depotdelen, og har en helhetlig tankegang rundt det å ha en dialog med brukerne der de er – både interne og eksterne. De er på sosiale medier som Flickr og Facebook, og på varierte plattformer som nettbrett og mobil. Dette arkivet er virkelig på tilbudssida, og det vitner om en aktiv satsning på tilgjengelighet der folk er. Arkivet legger mye arbeid i sine nettsider, og har opprettet eDialog, en chattetjeneste for både interne og eksterne brukere. De har fokus på kompetanse gjennom stadig kompetanseutvikling, samt serviceerklæringer. De har også lesesal der arkivarene bistår med råd og veiledning. I arkivet er det solid arkivfaglig kompetanse og de er flinke og åpne for å dele kunnskapen sin med andre. Virksomheten regner med å være i mål som full-elektronisk kommune i løpet av 2013...

Slekt og Data gratulerer.

Det eldste dokumentet som er arkivert i Dora er fra 1268. Det er et pavebrev til Domkapitlet som stadfester et gavebrev.

Om Dora

Statsarkivet i Trondheim holder nå til i DORA-bunkeren på Nyhavna i Trondheim. Magasinene har blitt plassert inni DORA, mens det på utsida er bygd et kontorbygg med lesesaler.

Her finnes det tre arkivinstitusjoner, ett bibliotek og ett museum i samarbeid med Statsarkivet i Trondheim, Trondheim byarkiv, Interkommunalt arkiv Trøndelag Iks, Universitetsbiblioteket i Trondheim og Forsvarsmuseets magasin Dora. De nye lokalene har gjort at alle arkivene er etablert under et tak. Det har gitt bedre åpningstider. Her er det gratis internett, og du kan ta med egen pc. Statsarkivet i Trondheim er det største statsarkivet i Norge. De har 25 000 hyllemeter og det luktet spennende historie i magasinet som ligger inni selve DORA-bunkeren.

De som står bak Dora har et særlig ansvar om å bevare statlige, kommunale og private arkiver fra Midt- og Nord-Norge, og å gjøre disse tilgjengelige for allmennheten. Dette er et paradys for de som elsker gamle bøker, protokoller, brev, fotografier, kart og tegninger fra en svunnen tid.

Knallsterkt lag i Trondheim

På møtene i Trondheim kommer det gjerne 100 stykker, selv når man inviterer til veldig smale foredrag. Engasjerte medlemmer booster selvtilliten til et styre som snart må ha tatt seg vann over hodet.

Aktiviteten i Trondheim er på grensen til det forsvarlige av hva et frivillig styre kan klare. Samarbeid med Dora, statsarkivet i Trondheim, pengestøtte fra Kulturrådet og TV-programmer som «hvem tror du at du er» gir en enorm aktivitet i trønder-hovedstaden.

– Jeg hadde ikke klart dette, om jeg ikke var pensjonist, sier leder Per-Solve Tretli. I samme åndedrag berømmer han den tidligere lederen Ketil Figenschau, som overlot til ham et veldrevent lag. Og til styret, som alle bidrar mer enn man kan forvente.

I Trondheim har man medlemsmøter hver første torsdag i måneden. Frem til 2011 var det normalt med folk på møtene. Så fikk man et samarbeid med Dora, og la møtene dit. DIS-møtene ble mer tilgjengelig, og bedre markedsført. Det første medlemsmøtet på Dora var i januar 2011.

– Å legge møtene til Dora var et skup. Vi mer enn doblet oppmøtet. Ikke bare merker vi pågangen, også Dora opplever et økt besøk også ellers i uka. Når folk har vært der på møtene våre, synes de ikke det er så skummelt å komme tilbake dit, for å forske på egen slekt. Dora er blitt mye mer brukt, etter at vi la møtene våre dit, sier Tretli.

Sommeren 2012 ble det enighet mellom Arkivsenteret på Dora og DIS-Trøndelag om å igangsette et samarbeidsprosjekt under mottoet ”Slipp eldrebølgen til”. Prosjektet har fått navnet ”Senoirprosjektet” og det ble fort enighet om at det skulle søkes økonomisk støtte fra Kulturrådet. En betydelig pengestøtte herfra har gjort det mulig å blant annet tilby åpne møter på Arkivsenteret hver 3. torsdag i måneden for hjelp til å komme videre med slektsforskningsnøtter. Disse kveldene har fått navnet ”Finn din slekt”. DIS-Sør-Trøndelag stiller med en gruppe erfarne slektsforskere, på frivillig basis, og Arkivsenteret stiller med sine arkivarer for å hjelpe de som leter etter slekt å komme videre i sin søken etter slekt i inn og utland. I begynnelsen kom det 40 på ”Finn din slekt”, så 50 og nå 60.

–Uten en fantastisk gjeng med frivillige hjelpere hadde ikke dette blitt den suksessen det er blitt, sier Tretli.

Høsten 2013 arrangerte Seniorprosjektet kurs i gotisk skrift. Dette ble fulltegnet med en gang selv om det gikk på dagtid.

Helt vilt

Fra 2013 ble ”Den kulturelle spaserstokken” invitert med da denne har et stort nedslagsfelt blant eldre i Trondheim. Dette ga ekstra stor pågang om plass da det ble utlyst kurs for nybegynnere i slektsforskning. Kurset var fulltegnet i løpet av et par dager. Arkivsenteret og DIS-ST arrangerer fire nybegynnerkurs bare denne vinteren med til sammen 145

deltakere.

– Det tar nesten pusten fra deg. Helt vilt er det. Folk strømmer til, inspirert av alle TV-programmene, og jeg ble til og med intervjuet på NRKs program «under åpen himmel», og kunne fortelle om slektsforskning. Det som driver meg er å se at folk engasjerer seg, kommer seg opp av sofaen og oppdager en spennende hobby. Alternativet for mange er å sette seg foran TV'en og bli gammel, så det er veldig moro å se at folk blir bitt av basillen. Noe som er like moro er å se at de unge kvinnene kommer til oss. Jeg tror det er et tegn på at behovet for røtter blir større etter som samfunnstrenden med mobilitet og økt flytting blir sterkere, sier Tretli.

Vanskelig å nå ut til alle

Nå er ikke alt bare fryd og gammen i Trøndelag. Et spredt og stort fylke gjør det vanskelig å nå slektsforskere i alle kroker og krokar. Til høsten vil man derfor sette i gang med foredrag og kurs på lørdager, slik at også DISere ellers i fylket får muligheten til å delta. Det er syv lokallag i fylket, og et par av dem er svært aktiv. Blant annet har lokallaget i Nea (Selbu) fått penger fra kommunen til å scanne bygdebøker og gjøre de søkbare på nett.

DIS-Trøndelag tjener foreløpig ikke så mye penger på aktiviteten. Mer enn 100 nye medlemmer etter jul gir selvsagt kontingentinntekter, men kurs og foredrag på dagtid er gratis, også for de som ikke er medlemmer. En viktig inntekt er «Trondheimsba-

sen», en CD som selges for slektsforskere. Her kan man på en enkel måte søke og finne lenker direkte til kirkebøker og andre kilder, noe som gjør slektsforskningen mye enklere. Mer enn 200 kilder er digitalisert, også kilder som ikke finnes andre steder digitalt. Det skulle være store muligheter for å finne «sine» trønderske slektninger, siden Trondheimsbasen har hele 1.1 millioner navneoppslag fra dagens Trondheim mellom 1850-1935. I tillegg til kirkebøker og folketellinger, kan man søke på navn i flytteprotokoller, sjømannsprotokoller og emigrantprotokoller. Blant annet har man 38.000 navn på svenske emigranter.

Tretli har et siste kort i ermet, som forklarer den enorme suksessen laget har hatt det siste året. Han sender ut mail til alle medlemmene i forkant av hvert møte.

– Uten denne direktekontakten ville det ikke ha kommet så mange. Hjemmesiden er ikke nok, sier Tretli som nå har en stor utfordring igjen å løse.

– Vi er et distriktslag, men fungerer som et trønderslag. Det må vi prøve å få gjort noe med, sier Tretli.

Per-Solve Tretli leder nesten 800 medlemmer i Trøndelag.

Oddvar Munro-Jenssen

AV AINA JOHNSEN RØNNING

– *Hvor lenge har du slektsforsket?*
– Det begynte med at jeg arvet noen brev og dokumenter fra min farmor Gudrun Indrehus. Det gjorde meg interessert. Etter noen år begynte jeg å forske på slekten. Så dabbet det av, men da mye kom på nett, startet jeg på nytt igjen. Nå har jeg nesten 5.500 navn i slektsbasen min.

– *Får noen andre glede av slektsforskningen din?*

– Nei – egentlig ikke. Jeg har søsken og de har barn, men de er nok ikke så interessert i slektsforskning. Det er andre ting som opptar dagene deres.

– *Hobby eller besettelse?*

– Jeg synes det har vært en veldig trivelig hobby, der jeg har fått truffet mange mennesker. Jeg har vært på mange møter i DIS-Sør-Trøndelag. I tillegg har jeg vært på turer for å se gamle gårder. Man treffer andre som slektsforsker, og har mye interessant å prate om. Jeg har også en slektsblogg, og har vært på flere skrivekurs. Nå skal jeg snart på et skrivekurs i Tønsberg, og det blir spennende.

– *Fant du ut noe spennende om din farmor?*

– Jeg husker fremdeles hva hun fortalte meg, om oppveksten hennes sammen med søsknene sine på Randaberg, og hva de gjorde på i fritiden. Hun fikk bare et barn, og det var min far. Jeg tror hun hadde et godt liv.

– *Har du ellers noen spennende oppdagelser i slekta?*

– Det var en grandonkel som alle mente var blitt guvernør i USA. Det viste seg at han var på valg, men døde før han ble valgt inn. Så, det viste seg med andre ord å være en familiemyte.

PS: Facebookoppdatering sent en aprildag:

«En time på lesesalen i går førte til at det ble midnatt før jeg kom meg til sengs. Etter mange år med leting tror jeg at jeg har løst en nøtt. Rett etter 1. verdenskrig møtte farfar en tysk matros som var på et krigsskip som lå internert i Trondheimsfjorden. Det eneste skipet som var der må ha vært hjelpekrysseren "Berlin" som var internert fra 1914 til 1919. Farfar fikk et par bøker av denne matrosen, og der står navnet hans. Tro om det er mulig å finne ut hvem denne matrosen var, hvor han kom fra og hva som skjedde med han? Den som leter finner som regel...»

Mye nytt i Familysearch

AV LAILA CHRISTIANSEN

Under Rootstech 2013 lanserte www.familysearch.org sitt nye produkt, "FamilyTree". Siden jeg er mest for å ha slekta på min egen pc, har jeg ikke satt meg inn i FamilyTree, men det er et interessant produkt, fordi det ikke bare er folks slektsforskning som ligger der, men man kan også søke i alle de indekserte kildene. Jeg har ikke gjort noe annet enn å teste dette under en av sessionene vi hadde på Rootstech-konferansen, så jeg skal ikke si noe om dette før jeg har sett mer på FamilyTree.

Etter Rootstech-konferansen, ble vi lovet "nye Familysearch" - og nå har den kommet. Det er mye nytt, og mye å sette seg inn i!

Forsiden hos Familysearch er helt ny, og skal gi brukerne en ny opplevelse, jeg er helt enig, opplevelsen har blitt ny. Så får vi se når vi blir vant med den, om opplevelsen blir bedre.

Forsiden på <http://www.familysearch.org>

Jeg skal ikke fortelle hva som er nytt osv på Familysearch, jeg skal reklamere for et "Webinar" fra LegacyFamilyTree, de har nemlig de siste par årene kjørt stort på "webinarer" for slektsforskere. Utrolig mange bra

leksjoner, både om Legacy, slektsforskning generelt, og andre relevante temaer. Noen er gratis, andre må man betale for. Sjekk her for å se. (Alle er på engelsk).

Det "webinaret" som er relevant i forhold til mitt tema i dag, er "What's new at Familysearch.org" - vel verdt en kikk. Dette webinaret er gratis. Her kan man også laste ned "syllabus" gratis, slik at man kan lese selv.

Selve "search" - har fått et nytt fjes også, men søkemethodene er nøynt de samme. Det er en del nye funksjoner. Jeg skal komme tilbake til dette i et senere innlegg. Webinaret viser hva som er nytt på en fin måte. (men på engelsk). Ta deg tid til å se webinaret, det sparer deg for mye

tid om du bruker Familysearch, og lærer deg noe nytt om du ikke bruker Familysearch!

En advarsel og huskeregel: Husk at mye av det som ligger på www.familysearch.org er donerte data fra andre slektsforskere, og ofte amerikanere, annet er indeksert av frivillige, som kanskje ikke kjenner til norske stavemåter. Alt du finner her, og på andre nettsteder/bøker eller annet, må sjekkes med originalene. Jeg stoler aldri på andres arbeid, men bruker det som en pekepinn på hvor jeg kan lete. Familysearch sparer meg for timesvis med leting i kirkebøkene, men jeg sjekker alltid originalene for å se at det er transkribert riktig.

Deling er formålet

Den nye versjonen av familysearch.org fremstår som mer brukervennlig enn tidligere og har fått et nytt og forbedret utseende som bidrar til at brukeren får lettere oversikt over nettsidens innhold. Nettsiden er utvidet fra å være en søkemotor til å omfatte slekstre, bilder og historier. Alt på en enkel og funksjonell måte, kommenterer Kristine Rakke Østby i DIS-Norge.

– Family Tree fremstår som standardisert, men absolutt lett å bruke. I tillegg til Pedigree-visningen har man mulighet til å se generasjonene i vifteform. Kildesystemet er lett og enkelt å bruke. Det er lett å legge inn og hente fram kilder. Man har ikke mulighet til å holde treet privat. Deling virker å være hovedformålet, noe som for mange kan være et stort minus, konkluderer Østby.

Slekt og Data presenterer slektsblogger:
Liv Marit Haakenstad
<http://genealogiit.blogspot.com/>

«Genit»

Få kan slektsforskning bedre enn Liv Marit Haakenstad, og det er utrolig nyttig å følge med på bloggen hennes, enten du er nybegynner, eller en dreven slektsforsker.

Utdrag:

Appen ÆtteForsker

Av og til ser jeg over norske apps. Jeg oppdaget at det hadde kommet en ny app for iOS som het ÆtteForsker. Det står i omtalen fra produsenten at den "kan hjelpe i slektsforskning med et tverrsnitt av Norsk historie gjennom folketellingen 1910". Videre snakkes det om geografiske søk i kart og skjematisk søk via Digitalarkivets nettsider. I følge AppStore er det Havnør Holding AS som står bak appen. Martin Havnør er eier av dette selskapet. Et søk på Internett ga ikke umiddelbart treff på noen hjemmeside, men jeg fant til slutt denne lenken - <http://uquery.com/apps/qqueE/aetteforsker>.

Klipp fra hjelpetekst:

"Personer eller bosteder av relevans kan lagres under "Slekt" for lett å hentes opp igjen senere.

Appen viser samtlige stedsfestede bosteder fra Folketellingen 1910 i kartet. Folketellingen administreres av DigitalArkivet og forbedringer i stedfestingen skjer kontinuerlig.

Ved siden av å manuelt lete i kartet etter boliger er det mulig å gjøre stedsfestede søk etter personer eller bosteder i en stadig økende radius fra der man er i kartet. Søket kan pauses for å inspisere resultater underveis, og resultatene filtreres ved hjelp av et søkefelt.

DigitalArkivets mobile nettside vises også for å muliggjøre søk. Resultater man finner her vises så langt det er mulig direkte i appens eget grensesnitt.

ÆtteForsker vil være gratis å laste ned i perioden frem til juni 2013."

Det er nederst på hjelpesida til ÆtteForsker henvist til denne lenken <http://arkivverket.no/arkivverket/Digitalarkivet/Hjelp/>, som er Digitalarkivets egen hjelpeside, og om ikke ser ut til å ha noe med appen å gjøre.

Bruk av ÆtteForsker

Det er fire knapper i appen - Kart, Søk, Slekt og Om. Begynner vi med

Kart, skal vi kunne søke etter et sted der. Jeg tastet inn "Ekern" som er navnet på to gårder i Biri - en på Biristrand og en i Snertingdal. Men ingen av disse dukket opp. Men ved å endre stavemåten til Ekeren, fikk jeg opp treff i Gjøvik. Den gården du søker etter blir imidlertid en av mange i et grovt kart. Du kan se nabobrukene, men ingen gårdsveier - kun hovedveiene. Klikker du på en av gårdene, får du opp hvem som bodde på gården i 1910. Men jeg finner verken gården eller familien jeg leter etter. Det finnes et bilde i appen. Men i mitt tilfelle var dette av området, ikke av gården.

For å finne rett familie, skifter jeg til knappen Søk, og gjør et søk på min morfar i 1910. Der fikk jeg for mange treff. Men ettersom det er kun Digitalarkivets egen søkemotor som er lastet inn i appen, valgte jeg Avansert søk. Ved å fylle ut de rette detaljene, kom han opp. Men derfra kunne jeg ikke gå til kartet og finne gården. Men jeg kan legge ham til som slekt i den nederste delen av personopplysningen.

Konklusjon

Teksten i beskrivelsen av appen og på

onndag 1. mai 2013

Forbrytterregister i USA

RELEVÉ
ou
SIGNALEMENT ANTHROPOMÉTRIQUE

I et spesialnummer av Blussert Vitenskap Historie om store kriminalsaker gjennom tidene, fant jeg litt om forbrytterregister i USA. Der står det at på slutten av 1860-årene ble bilder lagt til kriminalregisteret. Men det hele ser ut til å ha startet i Paris, der Vidocq dannet det første arkivet over kriminelle. Blant annet førte han etter hvert opp kroppsmål på de kriminelle.

Eugène François Vidocq (1775-1857) var kriminell i 33 år, men byttet side, og arbeidet senere som spion for politiet. Kort fortalt, så opplært han den metoden med ballistikk, et nytt papir der det ikke kunne legges til rettelser mot dokumentforfalskning, analyse for ulike blodtyper, tyversikker lås og

Utvandrerkurs

Sted: Norsk Utvandrermuseum, Oftestad, nær Hamar

Tid: Lørdag 26. mai 2013, kl. 1000-1700

Kursleder: Liv Marit Naakenstad, leder av www.genit.no

Pris: Kr. 700. Dette inkluderer en enkel kurs, kaffe og te, samt omvisning på museet.

Påmelding via e-post: kurs@genit.no. Den må innføres navn, adresse og e-post.

Betegnelse: Kursen forhindrer betaling til kursnummer 1022 01 13170 ved særlig påmelding.

Ønsker du hjelp med slektsgransking?

Jeg jobber profesjonelt med slektsgransking

Ta kontakt for og fortell meg mer om de

problemstilling på ganthaasen@gmail.com.

- erstatnings

- slektsrør

- veiledning

- foredrag og kurs

Se også www.genit.no for informasjon og priser.

Translate

Velg språk: ▼

1 5

hjemmesida kunne for det første vært mye klarere. Jeg synes det er brukt mange fine ord som ikke forteller meg noe om hva jeg egentlig kan bruke denne til.

For det andre kunne funksjonene i appen vært utnyttet på en mye bedre måte. Det burde vært mulig å skaffe et mer detaljert kart som viser husene på gården. Dessuten burde det vært en lenke mellom person og kart. Det jeg savner aller mest er slektsdelen av appen. Du finner dine slektninger, men det er ingen måte å overføre disse til et slektsprogram.

Det er mange gode tanker bak appen, en for meg fremstår den som uferdig og for lite gjennomtenkt.

Vurdering:

Liv Marit har svart belte i slektsforskning og har skrevet flere bøker om emnet. Dette er et must av en blogg for alle slektsforskere. Særlig nyttig er det at hun gir klare meldinger om oppdateringer og annet i de ulike slektsprogrammene vi bruker. Jeg liker særlig godt at hun er ærlig i vurderingene sine, siden mange bloggere i dag er veldig forsiktige i sine ut-

talelser. På hennes blogg vil du særlig finne fagstoff om slektsgransking og om utvandringen til Nord-Amerika. Liv Marit skriver et par innlegg i måneden, men de kan være korte i formen. Det hjelper om du har slektsgransket en stund slik at du er med i svingene. Bloggen passer best for de som har mye kompetanse fra før, og som sitter fast på slektninger i USA. Det eneste som drar ned i denne bloggen, er at Liv Marit i perioder reklamerer litt vel mye for sin egen virksomhet, som er bøker, kurs og private slektsforskeroppdrag.

Tilbakemelding:

Liv Marit sier selv at hun ikke leser så mange blogger daglig knyttet til slektsgransking, men ser hva som rører seg på blogglista hennes. Selv får hun en del tilbakemeldinger fra andre.

– Bloggen har noen tilbakemeldinger, og det er fint at folk responderer på det du skriver. For meg er det viktig å ha en faglig blogg, da jeg synes en del blogger har for mye uvesentlig av privat karakter. Utenom slektsblogger, leser jeg daglig tre sider som er knyttet til bokbransjen, jeg

mottar oppdateringer fra <http://news.genealogytoday.com/> - og jeg leser av og til <http://www.levendehistorie.no/>, sier Liv Marit.

Tidligere anmeldte blogger:

Nr 1 2012: Liv Ofsdal: Min Digitale verden: livofs.blogspot.com

Nr 2 2012: Laila Christiansen: Slett og Slikt: lailanc.blogspot.com

Nr 4 2012: Viggo Eide: Tid og rom: tidogrom.blogspot.no

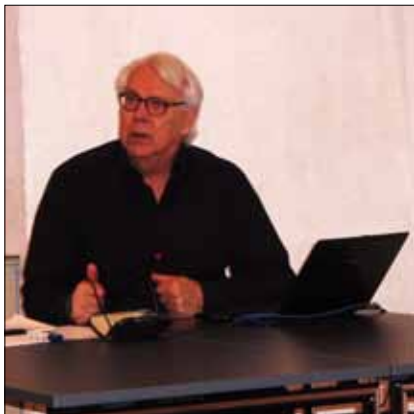

Nr 1 2013: Oddvar Munro-Jensen: Skrivebloggen: oddvarmj.blogspot.com

Felles styremøte over Skagerak mellom DIS-Norge, Slekt og Data og DIS-Danmark

AV SIGBJØRN ELVEBAKKEN

Bestyrelsesmedlem Arne Christiansen i DIS-Danmark

Formand DIS-Danmark Susanne Bratløv Fuglesang viser fram gaven fra DIS-Norge, Slekt og Data

Jarle Hannisdal kan tolke til dansk

Den første helga i mars dro DIS-Norge, Slekt og Datas styre på tur med danmarksbåten til København. Vi hadde to mål med turen; holde eget styremøte og felles styremøte med DIS-Danmark på Rigsarkivet i København.

Det felles møtet var etter en ide som dukket opp på ett felles møte i DIS-Norges lokaler dagen etter Slektsforskerdagen i oktober i fjor. Der startet diskusjonen om formaliseringen av et tettere samarbeid mellom de to søsterorganisasjonene. Fra DIS-Danmark kom formann Susanne Bratløv Fuglesang og Arne Christiansen, DIS-Norge var representert med leder Torill Johnsen og Sigbjørn Elvebakken.

Målet med møtet i København var å dele kunnskaper og erfaringer om de to virksomhetene, nettsider, medlemsblad, aktiviteter og DIS-treff. DIS-Norge, Slekt og Data stilte med ni deltakere og våre danske venner stilte med syv deltagere i Skolestuen på Rigsarkivet. På forhånd hadde danskene laget en nyhet på sine hjemmesider <http://www.slaegtogdata.dk/>, slik at det var en norsk rød rygg som møtte oss på forsiden, forventningene var absolutt satt.

Vi startet med presentasjon av begge styrene, medlemmer og arbeidsoppgaver og ansvar. Deretter fikk vi en gjennomgang av hjemmesidene på internett, fra vår egen side hadde vi vært så forutseende og tatt med egen også dansktalende nestleder Jarle Hannisdal som viste fram vår egen side. Tror nok resultatet av dette

kan bli en mer personlig profilering av blant annet styret i DIS-Norge, Slekt og Data, samt noen endringer i presentasjon av slektsprogram, kanskje noe mer.

Vi delte oss i grupper for å gå gjennom de temaene som var satt opp på dagens agenda. Lederne av organisasjonene hadde da muligheten til å treffes. Ellers så vi på tema som nevnt over i grupper med representanter fra begge land, slik at vi kunne utveksle erfaringer og lære av hverandre. Dagen var kort og gikk fort, vi måtte dessverre tilbake til båten vår Pearl Seaways for å ta returen til Oslo søndag morgen.

Men ikke uten frokost, for en nordmann med feil tid og innhold. I Danmark skjer frokost som kjent ved lunsj og består absolutt ikke av brødskeer med ost og syltetøy. Møtet med DIS-Danmark ble avsluttet med en mer uhøytidelig lunsj på Kanal Cafeen, en absolutt brun, men hyggelig kro rett ved Rigsarkivet.

Det var enighet om at dette må gjentas. DIS-Oslo/Akershus venter allerede besøk 16. mars, da vi skal ha introduksjon til dansk slektsforskning ved Gitte Christensen fra DIS-Danmark. Reportasje om dette kommer i vårutgaven av DISputten. Forhåpentligvis kommer danskene til Oslo til høsten og er absolutt representert på slektsforskerdagen i Oslo 28. oktober 2013.

Fangen som døde to ganger!

AV PER JEVNE

I januar 2013 kom det en epost til undertegnede med en forespørsel om en sovjetisk krigsfange. Dette er ikke så uvanlig, men denne forespørselen var likevel noe utenom det vanlige. Det viste seg nemlig at fangen det ble spurt om, ifølge dokumenter døde to ganger i 1942!

Men først til eposten fra januar 2013. Den kom fra en person på den russiske øya Sakhalin i Stillehavet, nord for Japan, Konstantin Polezhay, marinbiolog fra Russland med slekter i Ukraina og nevø av fangen. Og det var fra Ukraina han kom, fangen som marinbiologen spurte om.

Marinbiologen spurte om det var mulig å finne opplysninger om sin onkel, den ukrainske soldaten Andrei Ivanovich Polezhay, født i landsbyen Fedorki i Stalinskaja fylke den 13.3.1920. Stalinskaja fylke eksisterer ikke i dag, nå heter det Donetskaja fylke, tilknyttet den ukrainske gruvebyen Donetsk. Landsbyen Fedorki eksisterer heller ikke, den ble «innbygd» da Donetsk etter krigen ble utvidet.

Hva skjedde med Andrej?

Men hvem hadde informasjon om fangen? Jo, den fant vi ved Falstad-senteret i Nord-Trøndelag, der Arne Langås fant frem fangekortet og sendte det til meg.

Men gikk det an å finne ut noe mer om fangens skjebne? Dette var jo en svært gammel sak.

Fangens mor, Anna Semenova Polezhay, var enke da krigen var slutt i mai 1945. Hennes ektemann og fangens far, Ivan Yakovlevich Polechay, døde under krigen.

Fangens mor og hans to søstre, Raisa Ivanovna Koshemyakina (mor til marinbiologen) og Maria Ivanovna Koritich, lurte i mange år på hva som var skjedd med soldaten, deres sønn og bror Andrej. Han ble tatt til fange ved tettstedet Lozovaja i Ukraina den 25. mai 1942, og endte opp i leir utenfor Bergen, forteller hans fangekort. Men fangens skjebne fikk aldri hans familie noe beskjed om. I flere år lurte de på om det var mulig å finne ut noe om Andrej. Det var vondt for familien at de aldri fikk vite noe.

Hvorfor det aldri kom noen beskjed om hva som hadde skjedd med fangen, vet vi ikke.

Forsøkte å rømme.

Andrej bestemte seg for å rømme fra fangeleiren utenfor Bergen. Uheldigvis ble fluktforsøket oppdaget, og vaktene skjøt og drepte fangen.

I følge de opplysninger vi fikk ble han begravet i Tennebekk utenfor Bergen, senere ble levningene flyttet

til Gravdalsvollen, hvor han ligger i grav nummer G 00. Dette fikk vi opplyst av Marianne Kvinge ved gravferdskontoret i Bergen, men hun kunne også opplyse at Andrej i følge dokumentene ved gravferdskontoret døde 22. juni 1942, dødsårsak ikke oppgitt. Altså døde fangen Andrej to ganger i 1942!

Vi kunne i alle fall, 71 år etter fangen døde, fortelle fangens nevø på øya Sakhalin hva som hadde skjedd med Andrej, og familien var vært takknemlige over at de endelig fikk beskjed om hva som hadde skjedd med soldaten Andrej. Til høsten vil Konstantin Polezhay, når han får fri fra tjenesten som marinbiolog i Stillehavet, besøke Gravdalsvollen og grav nummer G 00. Den ukrainske ambassaden i Oslo er også informert om denne fangehistorien.

En sluttstrek kan endelig settes.

Slekt i Danmark

Takker for fin artikkel om «Hvordan søke etter slektninger i Danmark» i siste Slekt og Data. Jeg har selv strevd endel med dette i de senere år, kjekt å få en samlet oversikt.

Men så vidt jeg kan se mangler en ting: Københavns vejvisere (1770-1895), disse ligger digitalt tilgjengelig under Det Kongelige Bibliotek. (Finnes enkelt ved å google «Københavns vejvisere»). Selv har jeg hatt glede av dette materialet.

Mvh

Fredrik Klouman

Slektsforskerskolen del 6 Hvordan søke etter slektninger i Danmark

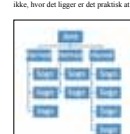
AV GITTE CHRISTENSEN

Danmark er delt ned i amter, herreder og sogne. I perioden fra 1793 til 1970 var det 24 amter, som hadde navn etter den by, hvor amtmanden bodde. På 1800-tallet kan du se, hvordan det i et amt er nogle herreder, og i hvert herred er det en række sogne. Det er viktig å vite, hvor i landet en begivenhet skjedde, for alle arkivaler er plassert i det sogn, herred eller amt, hvor begivenheten har funnet sted. Derfor begynner denne artikkel med at presentere to hjemmesider, som kan hjelpe deg til å finne rundt i landet.

Krabsens stednavnedatabase

Ofte finner man ut af, hvilket sogn en person kommer fra, og ved man ikke, hvor det ligger er det praktisk at

Danmark er delt ned i amter, herreder og sogne.

stille det opp på Krabsen (www.krabsen.dk). Her finner du en database over alle amter, herreder og sogne, samt en lang rekke landstyper. Under Stednavn kan du indtaste et stednavn du kender, men ikke vet, hvor ligger (f.eks. Rolighed). På denne måten får du svar på søket, stedet ligger i, og du kan så opp i den rigtige kirkebog eller folketelling. Under Sogn kan du se alle stednavne, som hører under et bestemt sogn. Denne inngang er praktisk, når du skal type et stednavn, og du er usikker på stavelen. For finner du en dåb eller en vielse, vil der ofte stå, hvilken landstypen i sognet, personene bor i, og det er jo ikke alltid, at præsten skriver lige læsesvint.

DIS-Danmarks kort

DIS-Danmark har en rekke kort over Danmark, og hvis du logger ind på www.slektogdata.dk, kan du få glønde kortet. Når du er logget ind skal du først velge Kilder og deretter Amter/kort (www.slektogdata.dk/kilder/ogkort). Klik på et amt og du får en oversikt over, hvilke herreder og sogne, det er i amtet. Det kan være nytt å vite, hvor præst "dine" sogne ligger i forhold til husstanden.

Arkivaleronline

Sistens arkiver har ansvar for at sikre, at alle relevante arkivaler fra offentlige myndigheter bliver bevaret for ettertiden. Statens Arkiver har dannet kirkebøger og folketellinger. Du kan se dem på Arkivaleronline (www.slektogdata.dk). Du skal ikke registrere deg, så når du har funnet hjemmesiden, kan du straks gå i gang med å lede etter dine amter.

På Arkivaleronline finner du blanda under kirkebøger, folketellinger og kilder. Det er en god idé å undersøke en person eller et ægteskap i kirkebøger og folketellinger sidekøende, da disse kilder supplerer hinanden. Når du skal finne den rigtige kirkebog eller folketelling, har du behov for å vite, hvilket sogn, du skal lede etter, så allerede nå får du glønde af Krabsen eller DIS-Danmarks kort, som blev omtalt tidligere.

Kirkebøger

Allerede i 1580-årene ble de første danske kirkebøger ført, men først i 1646 bestemte Christian IV at kirkebøger skulle føres i hele landet. Da kan således forventes at komme mer enn 350 år tilbake i tiden med kirkebøger. I hvert fødsel med nogle af disse slektninger, for det er kirkebøger, som er brannet, har det fugt eller delvis er

24 SLEKT OG DATA 2 2013

Hvem tror du at du er?

Jeg kastet meg over siste nr. av S&D etter å ha vært foruten norske publikasjoner i lengre tid, men fikk meg en liten stuss da jeg leste artikkelen på sidene 4 og 5. På s. 4 sp. 3 omtales Hellstrøms farfar, på s.5 sp. 1 blir det til oldefar. Og var virkelig Linn Skåbers oldemor gift så sent som i 1910?

Kan Grethe Flood ha surret med begrepene? Når slike artikler blir skrevet burde det ha stått et egennavn til betegnelsen for artikkelen virket noe "surrete" da man kan lure på hvem var egentlig hvem.

Ikke refs, bare en liten undring. Takk for godt blad for øvrig.

Hilsen

Per Oos

Svar fra Riksarkivet:

Hvis Per Oos går inn i folketellingen 1910, så finner han Linns oldemor gift der. Hun ble enke da mannen døde av lungebetennelse i 1912.

Folketellingen 1910: <http://digitalarkivet.arkivverket.no/ft/person/pf01036409002257>

Dødsfallet til baker Johan Marius Benterud:

Hedmark fylke, Gjesåsen i Åsnes, Ministerialbok nr. 0B (1890-1929), Døde og begravede 1913, side

155.

- Permanent sidelenke: http://www.arkivverket.no/URN:kb_read?idx_kildeid=408&idx_id=408&uid=ny&idx_side=-157
- Permanent bildelenke: <http://www.arkivverket.no/URN:NBN:no-a1450-kb20060321030157.jpg>

Grethe Flood

Let etter de gode historiene!

AV ANNA JOHNSEN RØNNING

- Det er ikke så imponerende med 11.000 personer i slektsprogrammet sitt. For meg som har arbeidet med "Hvem tror du at du er?" handlet det mye om å finne de gode historiene, sier arkiver Grethe Flood i Riksarkivet.

Grethe Flood har gjort den grunnleggende researchen på fire av de åtte kjendiser som er med i utstilling 2 av «Hvem tror du at du er». Hun har

funnet frem til historiene om Kari Simonsen, Vegard Uthaug, Linn Skåber og Eyvind Hellstrøm. Her kan du lære noen av historiene hun har funnet frem til gjennom.

Alle nye DISere lærer de tre bud for amatørgranskere: Stakk med de gamle i åtte, se bokst og på på kurs. Det er vel og bra, men hvordan finner man folkene, historiene og tingene når man bare har skriftlige kilder å ty til? Hvordan lese dramatik ut av folketellingene?

Finn de gode historiene

Åtte kjendiser får familiehistoriene sine brettet ut på NRK, denne vinnende Flood og hennes kolleger startet med nye mer enn åtte, men disse åtte skulle seg tidlig ut. Her var det slekter der det virkelig skjedde noe, her var det en spennende historie man kunne fortelle.

- Jeg fant kunstmaleren og fiskehandleren til Hellstrøms farfar i Eidsvold i 1864, og i folketellingen 1875 så jeg at han var - Sjøen i Trondheim, men at eldre sønn var ferdig i Kjøbenhavn.

24 SLEKT OG DATA 2 2013

Norskunger

Jeg leser medlemsbladet SLEKT OG DATA og merker meg en artikkel med overskriften: "Vil finne barn av sovjetiske krigsfanger". Det minner meg om et emne som jeg har vært opptatt av i mange år: Hvordan har det gått med etterkommerne av norske fedre og tyske mødre i Tyskland? Jeg tenker på Tysklandsbrigaden hvor norske soldater okkuperte Tyskland i den britiske sonen. Jeg har forsøkt å finne opplysninger om dette forholdet, men det er lite å finne.

Etter de allierte soldatene ble det tusenvis av etterkommere. Etter de norske soldatene har jeg et sted sett at det kan være snakk over hundre.

Jeg har forstått det slik at dersom de tyske mødre ikke kunne dokumentere hvem som var far til barnet i løpet av to år, betalte den tyske stat et lite barnebidrag. Hvordan var oppveksten til disse barna? Betalte den norske stat noe bidrag? Vi har hørt mye om "tyskerunger" i Norge, men ingenting om "norskunger" i Tyskland. Jeg har snakket med mange som tjenestegjorde i Tysklandsbrigaden, men de har lite å fortelle. Jeg har også vært i kontakt med godt voksne i det området norske soldater oppholdt seg, men de kjente heller ikke til noe om dette. Det var jo slik at allierte soldater som okkuperte Tyskland etter krigen, ikke skulle ha noen kontakt med "fienden", men det ble ikke etterlevd. Det var, etter det jeg har hørt, amerikanske og britiske okkupanter som gikk i bresjen med

Tore Mentyjærvi (bildet) holder foredrag om russiske krigsfanger og deres etterkommere. Men hva med barna til de norske soldatene ute, spør Joralf Loe

bl.a. å arrangere dansefester hvor tyske jenter ble invitert. Det var jo stort overskudd av tyske jenter, så det var ikke rart at disse dansetilstelningene ble populære.

Dette var jo et tabubelagt emne like etter krigen, men det ble jo berørt i forbindelse med den underskriftsaksjon som ble iverksatt for å hindre at norske soldater skulle få utlevert preventiver.

Vi har jo i det siste hatt serien "Hvem tror du at du er" og "Tore på sporet" hvor vi har sett at mange er opptatt av slekt. Jeg synes det er rart dersom ikke etterkommere av norske soldater også skulle være interessert. Det er snart for sent å komme i kontakt med sin norske far, men det kan være mange halvsøsken både i Norge og Tyskland.

Kan dette være et emne som slektsgranskere kan være interessert i ?

Med hilsen
Joralf Loe

Anne-Lise Skillinghaug, 1947-2013

Det er med stor sorg vi forteller at vår hjelpsomme og hyggelige slektsforskervenn har gått bort. Anne-Lise døde lørdag 6. april, og hun vil bli dypt savnet av oss alle. Det er mange av oss her i DIS-Vestfold som har hatt gleden av å bli kjent med henne, og fått oppleve hennes lune og gode engasjement. Men det er også mange andre rundt om i landet som har hatt gleden av å møte henne på nettet på Slektsforum og ikke minst på DISchat hvor hun i en årrekke har vært en ivrig veileder og hjelper. I tillegg til dette har Anne-Lise gjort mye annet arbeid til glede for oss alle. Hun har jobbet med bidrag til Gravminneprosjektet og har vært en utrolig bidragsyter til dugnaden med å registrere 1875-tellingen hvor hun alene har registrert over 77 000 navn.

Derfor er det ekstra hyggelig å tenke på at nettopp Anne-Lise fikk tildelt DIS-Vestfolds hederspris for 2013, en oppmerksomhet som gis personer som har gjort en spesiell innsats og vært en stor inspirator for miljøet. Anne-Lise fikk overrakt prisen i forbindelse med årsmøtet nå i mars.

Fra oss alle i DIS-Vestfold, hun vil bli dypt savnet.

Av Hege Frebergsvik og John Ludvigsen

Ny dansk database

AV METTE FLØLBORG /GITTE CHRISTENSEN

Det er kommet en ny, spennende database i Danmark. Wads sedler kan nu ses på internett.

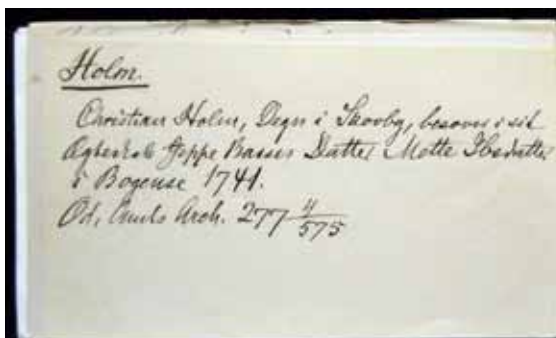
Wads sedler består af mere end 13.000 små sedler, der lå gemt i et støvet lagerrum på Landsarkivet for Fyn. G. L. Wad var den første Landsarkivar i Odense, og han har sirligt noteret en masse interessante oplysninger om personer, der findes materiale om på arkivet. DIS-Odense (En af DIS-Danmarks lokalforeninger) har i samarbejde med DIS-Danmark stået for projektet med at gøre Wads sedler tilgængelige på internettet. De 13.000 sedler indeholder navne på i alt 36.000 personer, som levede i perioden 1430-1960.

Wads sedler, den fynske pendant til Nygårds sedler (<http://ddd.dda.dk/nygaard/sogeside.asp> dækk Jylland, dog ikke Sønderjylland), er nu digitaliserede og indtastet, så de er søgbare i en ny database. Der er mange pudsige oplysninger: For eksempel: Christian Holm, Degn i Skovby, besover i sit Ægteskab Jeppe Basses Datter Mette Ibsdatter i Bogense i 1741. Odense Amtsarv.

Spennende papkasser

I foråret 2012 havde DIS-Odense købt et aftenarrangement på Landsarkivet for Fyn med rundvisning. 50 medlemmer mødte op og vi hyggede os med kaffe og kage samt masser af arkivalier. Nogle medlemmer holdt små oplæg om spændende arkivalier og en af arkivets medarbejdere gav en rundvisning.

På turen rundt i de fjerneste hjørner af arkivet stødte vi på en stak papkasser med 30 små fine 'bøger' indeni. Hver bog indeholdt 4-500 sedler med håndskrevne optegnelser om fynboer. Sedlerne

Den danske seddelskatten finder du på: <http://sedler.dis-danmark.dk/wad/>

er skrevet af G. L. Wad, den første landsarkivar i Odense.

Sedlerne stod alfabetisk efter hovedpersonens navn og var påført notater, anetræer, avisudklip og meget mere. Mens vi bagefter sad og gumlede på kagerne kom et par stykker til at snakke om, at de sedler var ret interessante, og at det kunne være ret smart at få dem ud på Internet. Et løst gæt var, at kasserne indeholdt 20.000 sedler.

Efter nogle måneders tænkepause modnedes idéen. Mon vi kunne lokke nogle af lokalforeningens medlemmer til at fotografere sedlerne? Mon vi kunne finde nogen til at taste navnene ind i en database? Hvem kunne lave en database for os? Hvem ville lægge 'serverplads' til sedlerne, så de kunne komme på Internet. Spørgsmålene var flere end svarene, men alt løste sig på bedste måde. Fotografer var lette at skaffe. Efter at have luftet idéen i DIS-Odens email-nyhedsbrev var der straks 10 frivillige, som meldte sig.

Åpent hus for slektsforskning

AV EVA HJELEN

DIS-Molde arrangerte Åpent hus for slektsforskning i Molde bymuseum i midten av mars. I etterkant kan vi si at det ble en suksess. Gjestebooka viste at nesten 125 interesserte var innom og fikk «individuell behandling».

Vi hadde åpent hus en lørdag og fire påfølgende

hverdager. Tanken var at interesserte kunne stikke innom for å få hjelp i sin slektsforskning. Allerede før dørene var åpnet lørdagen var første gjesten på plass. Og det ble sånn som vi hadde ønsket at det skulle bli. En jevn strøm av besøkende hele dagen, noen satt lenge, noen kom innom for å prate litt og

noen fikk avklart konkrete utfordringer de hadde møtt på. Til tross for et strålende vakkert marsvær og godt skiføre, var det ca 30 stykker innom første dagen. Det ble travelt men artig for de som hadde vakt. En vaktplan var satt opp i forkant, med erfarne slektsforskere fra DIS-Molde som sto klar til å hjelpe.

Tilstrømmingen fortsatte utover de neste dagene. For oss var det kjekt å se at mange nye og «ukjente» ansikter i DIS-sammenheng kom. Spørsmålene og interessen varierte fra konkrete søk i Amerika, til innføring i digitalarkivet og folketellingene. Fra hvordan finne den man absolutt ikke kan finne, til bare sitte og snakke slekt. Viktig var det òg å gi hjelp til selvhjelp. Og som alltid er det interessante, sørgelige og morsomme historier og anekdoter som kommer frem. - Hvordan gikk det med han som kullseilte på rømmen etter å ha bidratt til et uønsket svangerskap, var det noe i at han var sett i Alaska etterpå? Alle har sin historie som skal letes frem.

Dette var rett etter at Underskriftskampanjen i 1905 var lagt ut, og det var artig å vise denne for å se om oldemor hadde skrevet seg på.

Det var uforpliktende å stikke innom, kom når det passer. Det gjorde nok sitt til at det var mange som kom. Og ikke minst har nok et par TV-programserier på etterjulsvinteren gjort sitt for interessen.

Ved gjennomføringen av slektsforskerdagen i oktober hadde DIS-Molde og Aukra et godt samarbeid med Ola Gjendem og Molde bymuseum. Ola tilbød oss raust å benytte Bymuseet ved en passende anledning hvis vi ønsket. Molde bymuseum ligger sentralt til i Molde sentrum, med inngang rett fra gata. En slik mulighet kunne vi ikke la gå fra oss, og etterhvert kom ideen om Åpent hus. Dette er et tiltak vi gjerne skal gjennomføre ved en senere anledning.

Det ble spøkt med at gjesteprotokollen skal skannes og legges ut på Digitalarkivet om noen år, så kan våre etterkommere ha glede av en ny kilde!

Svenske Släktforskardager 2013 i Köping 23.-25. august

DIS-Norge arrangerer tur til Släktforskardagarna 2013 i Köping 23.-25. august 2013. Har du svenske aner i slekten din, kan en helgetur til Köping være verdt det.

Släktforskardagarna 2013 Köping 23-25 augusti

DIS-Norge arrangerer for tredje året på rad tur til Släktforskardagarna i Sverige. I år skjer dette i Köping, og årets tema er Bergslagen og jernet, noe som særlig programmet for forelesningene vil bære preg av. I tillegg vil messehallene i Köpings Arena være fulle av utstillere av mange slag.

I 2012 var det mer enn 50 ulike utstillere i Gävle og mer enn 4000 besøkende var innom arrangementet i løpet av helgen. Her kan du finne store kommersielle aktører som Arkiv Digital, SVAR, Ancestry og Familysearch, slektsforskerorganisasjoner som DIS-familien (Sverige, Norge og Danmark står sammen). Lokale historielag, slektsforskerforeninger, forlag og andre aktører innen genealogiens verden viser deg gjerne deres varer og tjenester. Se gjerne på arrangementets egen www.sfd2013.se/ for mer informasjon.

DIS-Norge, Slekt og Data, setter opp egen buss fra Oslo fredag 23. august 2013 om morgenen med retur søndag 25. august 2013 seint på kvelden.

Pris for deltagere vil være 4900.- og inkluderer:

- Buss tur/retur Oslo – Köping
- To overnattinger på hotell i Köping
- T-skjorte og pin
- Middag lørdag kveld (Stämmemiddag)
- To lunsjbilletter på messen
- Mat og drikke på bussen

Påmelding til Mette Gunnari, mette.gunnari@disnorge.no, i DIS-Norge, Slekt og Data, eller telefon 22 42 24 00 **innen 15. juni 2013.**

Norsk-Svensk slektsforskerseminar i Trondheim

For andre gang arrangeres det et norsk-svensk slektsforskerseminar.

Tema denne gang er Grensevandring.

Arrangementet finner sted på det flotte Rica Nidelven Hotel i Trondheim 21.-22. september 2013. Hotellet er kjent for å være et av Norges aller beste "mathotell".

Slektsforskerseminaret vil by på flere interessante foredrag og vi vil besøke Arkivsenteret Dora og Kristianstens festning. Eksempel på foredrag kan nevnes "Falu Gruva i stormakstidens Sverige", Lena Grönlund Myrberg, Antikvarie och kulturmiljöansvarig på Falu Gruva og "Utvandringen over Trondheim", Kristin Mikalsen, historiker på Sverige Amerika Centret.

Pris pr. person kr. 1995,-.

Dette inkluderer deltakeravgift, helpensjon, overnatting lørdag-søndag.

For ytterligere informasjon se: <http://www.disnorge.no/cms/grensetreff-norsk-svensk-slektsforskerseminar>

Påmelding til senest 15. Juni 2013 til:

DIS-Norge, Mette Gunnari, mette.gunnari@disnorge.no, +47 22 42 24 00

DIS-Mitt, Rolf Lusth, rolf.lusth@gmail.com, +46(0)70-680 69 83

Sverige Amerika Centret

NATIONELLT INSTITUT FÖR MIGRATIONSFORSKNING
OCH KULTURELLT UTBYT

Mitt besøk på Tromsø Statsarkiv

TEKST OG BILDER AV LIV OFSDAL

"Statsarkivet skal ta i mot, bevare og gjøre tilgjengelig arkivmateriale fra lokal og regional statlig forvaltning."

Spent ankom jeg statsarkivet i Tromsø en dag i mai. Ved ankomst ble jeg møtt av Vidar Bjørnsen – en serviceinnstilt og hyggelig rådgiver/lesesalsvakt som viste meg rundt og fortalte litt om hvordan man fant fram til de ulike kildene.

Han kunne dessuten fortelle at de hadde lagt ut en oversikt over de katalogene de har på nettsiden til arkivet, den finner du her: <http://www.arkivverket.no/arkivverket/Arkivverket/Tromsoe>

Her blir det å gå til Kilder og der er det hele inndelt i 3 kategorier:

- Hjelpemidler
- Katalog over offentlige arkiv
- Katalog over private arkiv

Som alle arkivene våre, har også Statsarkivet i Tromsø en fin lesesal som er åpen for publikum. Her er det gode plasser for både bruk av egen pc, lån av bøker og annet arkivmateriale. I lesesalen finnes flere lesere for microfilm og microfiche, noe som ble brukt mye før kirkebøkene ble skannet og publisert på Digitalarkivet. I tillegg er det 2 datamaskiner der med tilknytning til internett. Det er også trådløst nett på lesesalen, så har du med egen bærbar PC med nettverkskort er det bare å logge seg på.

Tromsø Statsarkiv dekker Troms, Finnmark og Svalbard. I tillegg har de også noe materiale fra Nordland. På lesesalen er det mange hyllemeter med litteratur, deriblant bygdebøker for regionen som arkivet dekker.

Vidar tok meg med på en tur i magasinet, både i nærmagasinet som ligger i samme etasje, og fjernmagasinet som ligger et par etasjer under bakkenivå. Han ville vise meg en spesiell kirkebok, Ministerialbok 1

fra Lyngen i perioden 1756-1785. Her kan vi se at presten på slutten av boka skrev med mindre og mindre skrift (for å spare på papiret) helt til siste side, som er nærmest uleselig.

Da har vi fordelen med den skannede utgaven av kirkeboka. De skannede kirkebøkene på Digitalarkivet kan man forstørre, det kommer virkelig til nytte ved så liten skrift.

Men det å skrive så smått må jo ha vært et kunststykke! Det spesielle er at han fortsatte med den mikroskopiske skriften også i neste bok.

Statsarkivar Solbjørg Fossheim kom også til og viste meg en kirkebok som ble med på et forlis og derfor havnet i vannet. Ingen overlevde dette forliset, men kirkeboken ble plukket opp av vannet og utrolig nok er mye av boken leselig selv om den er en del skadet.

Hun kunne også fortelle at de i samarbeid med DIS-Troms har et prosjekt gående med transkribering (avskrift) av reisepass, pluss at de i

den forbindelse hadde opplæring i gotisk håndskrift. Ellers fortalte hun at de på arkivet i Tromsø har kilder om grenseinnvandring, spesielt fra Finland, men også fra Sverige og Russland. Samisk kultur, språk og historie samt finsk kildemateriale har de også der.

De kunne begge fortelle at arkivet gjerne tar i mot spørsmål fra publikum som ikke har mulighet til å møte opp selv, og svarer så godt de kan ut fra den kapasiteten de har. En ting ble nevnt dog: Kom med så mange opplysninger du har rundt det du spør om! Dette er jo kjent for alle som hjelper andre, det er ofte mangler i utfyllende opplysninger.

Det ble også litt tid for meg til å sjekke egne kilder, noe jeg gjorde på en av de få jeg har i disse nordlige områdene. Det ble ikke så stor fangst, men statsarkivar Solbjørg fant en dødsmelding på min slektning Henriette/Henrikke Dortha Blichfeldt Doxrud som bosatte seg i Hammerfest

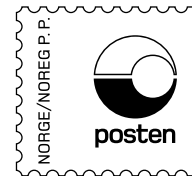
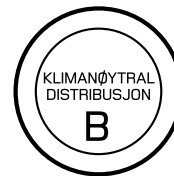
og døde der. Protokollen kunne fortelle at det var ”Intet at skifte” så da var det dessverre ikke noe skifte å finne ut om de etterlatte i. Hun og mannen Ole Christian Doxrud fikk i hvert fall 6 barn, så noen etterlatte må det ha vært. Ole Christian har jeg funnet dødsfallet til i Bergen 8 år før hustruen døde. Jeg antar at de enten skilte lag tidligere eller at hun flyttet tilbake til Hammerfest til en av deres felles barn og levde sine siste år der.

Om Grunnlovsjubileet 2014 skriver Tromsø Statsarkiv på sine nettsider:

1814 i Troms og Finnmark

Som kjent deltok det ingen fra Finnmark amt, dagens Troms og Finnmark fylker, på Eidsvoll våren 1814. Men det ble foretatt valg i vårt område også. De som ble valgt fikk med seg et skriv fra presten med fullmakt og en adresse, en hyllning til Christian Fredrik, til amtsforsamlingen i Tromsø 1. august. Der skulle man velge tre menn som representanter for amtet, men siden grunnloven allerede

var undertegnet ble de tre som ble valgt gitt fullmakt som representanter fra Finnmark amt til det første ordinære Storting. Fullmakter og adresser fra Finnmark amt i 1814 (nåværende Troms og Finnmark) er nå publisert på digitalarkivet. For mer informasjon om historien rundt disse fullmaktene og adressene og hva det er se Arkivverkets temaside om 1814. I dokumentet etter valgforsamling 1. august går det frem hvem som ble valgt som de første stortingsmennene fra Troms og Finnmark var distrikts-sjef i Kystvernet Lorents Peter Jessen, 37 år gammel fra Tranøy og Dyrøy sogn, sogneprest i Hammerfest Niels Drejer, 38 år gammel, og bonden Henrik Larsen fra Skjæret i Balsfjord, 35 år gammel. Statsarkivet i Tromsø vil jobbe mer med 1814 frem mot jubileet i 2014 og vi vil etter hvert publisere flere interessante dokumenter.

Returadresse:
DIS-Norge
Øvre Slottsgate 2B
NO-0157 Oslo

Medlemsfordeler i DIS-Norge

- Medlemsbladet «Slekt og Data» med mye slektsfaglig stoff tilsendes fire ganger i året
- Full tilgang til våre hjemmesider med mye informasjon og faglig stoff
- Mulighet til å bidra til DIS-treff der du kan treffe andre slektsforskere som kanskje vet noe om din slekt. Som bidragsyter til DIS-treff, får du brukernavn og passord slik at du kan lete i svensk, dansk og finsk database
- Tilbud om å delta på medlemsmøter, kurs og andre arrangementer fra det laget du geografisk tilhører og fra sentralt hold
- "Fadderordning". Du kan få tips og hjelp fra en etablert slektsforsker de første 12 måneder av ditt medlemskap
- Rabatt på briller og synstest fra Interoptik og Brilleland
- DIS-Norges medlemmer får medlemsrabatt på samtlige salgsartikler hos Norsk Slekthistorisk Forening
- Rabatt på diverse varer som slektstavler og bøker (se disbutikken www.disnorge.no/cms/disbutikk.html)
- Rabatt på bokinnbinding og trykking
- Rabatt på Ancestry.se, Genline, Arkiv Digital for dem med slekt i Sverige
- Rabatt på digitalisering og restaurering av fotografier hos Pixellus AS
- Rabatt på dataprogrammet "Tingene forteller" fra Regis Books Økelsrud
- Rabatt på bredbånd (internett) fra Telenor
- Rabatt på kjøp av anetavler fra HomeDeco

